

ANEKS

***do Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Giby
na lata 2014 – 2020***

Giby, kwiecień 2014 r.

OPRACOWANIE:

Aneta Wiącek

Grupa KRJ Sp. z o.o. Warszawa

Spis treści

<i>Zakres prac nad strategią .....</i>	<i>4</i>
<i>Badania prowadzone w Gminie.....</i>	<i>5</i>
<i>Cele europejskie w krajowych dokumentach strategicznych .....</i>	<i>19</i>
<i>Cele w „lokalnych” i regionalnych strategiach rozwoju .....</i>	<i>23</i>
<i>Polityka zrównoważonego rozwoju .....</i>	<i>28</i>
<i>Monitorowanie zmian w obszarach zrównoważonego rozwoju .....</i>	<i>32</i>
<i>Gmina na tle kraju .....</i>	<i>35</i>
<i>Opisowa charakterystyka Gminy.....</i>	<i>45</i>

Spis tabel

<i>Tabela 1. Wyniki badań – silne strony Gminy .....</i>	<i>6</i>
<i>Tabela 2. Wyniki badań - słabe strony Gminy .....</i>	<i>7</i>
<i>Tabela 3. Wyniki badań - zagrożenia dla rozwoju Gminy .....</i>	<i>7</i>
<i>Tabela 4. Wyniki badań - szanse rozwojowe Gminy .....</i>	<i>8</i>
<i>Tabela 5. Wyniki badań - sukcesy Gminy .....</i>	<i>9</i>
<i>Tabela 6. Wyniki badań - przewaga Gminy nad sąsiednimi gminami.....</i>	<i>10</i>
<i>Tabela 7. Wyniki badań - elementy niepowtarzalne, wyróżniające Gminę.....</i>	<i>10</i>
<i>Tabela 8. Wyniki badań - atuty Gminy .....</i>	<i>11</i>
<i>Tabela 9. Wyniki badań - Gmina w 2020 r. ....</i>	<i>11</i>
<i>Tabela 10. Wyniki badań - ocena wybranych aspektów życia na terenie Gminy.....</i>	<i>12</i>
<i>Tabela 11. Wyniki badań - pożądana charakterystyka Gminy .....</i>	<i>13</i>
<i>Tabela 12. Wyniki badań - charakterystyka Gminy: obecnie i w przyszłości.....</i>	<i>13</i>
<i>Tabela 13. Wyniki badań - bariery funkcjonowania przedsiębiorstw na terenie Gminy .....</i>	<i>14</i>
<i>Tabela 14. Wyniki badań - problemy mieszkańców Gminy.....</i>	<i>14</i>
<i>Tabela 15. Wyniki badań - propozycje rozwiązań dla zdiagnozowanych problemów .....</i>	<i>16</i>
<i>Tabela 16. Wyniki badań - kierunki rozwoju Gminy .....</i>	<i>16</i>
<i>Tabela 17. Wyniki badań - rekomendacje najważniejszych działań, inwestycji.....</i>	<i>17</i>
<i>Tabela 18. Wyniki badań - najważniejsze kierunki rozwoju .....</i>	<i>18</i>
<i>Tabela 19. Cele strategiczne w strategicznych dokumentach regionu .....</i>	<i>24</i>
<i>Tabela 20. Charakterystyka podstawowych sfer rozwoju lokalnego i regionalnego według koncepcji</i> <i>Agenda 21.....</i>	<i>32</i>
<i>Tabela 21. Wskaźniki monitorujące poziom zrównoważonego rozwoju gminy w perspektywie</i> <i>długookresowej według wybranych dziedzin .....</i>	<i>33</i>
<i>Tabela 22. Zestawienie wartości wskaźników zrównoważonego rozwoju za 2011 r. dla 10 pierwszych</i> <i>gmin wiejskich w rankingu oraz gminy Giby .....</i>	<i>44</i>

Spis map

<i>Mapa 1. Wartość projektów UE na 1 mieszkańca w Gminie na mapie kraju.....</i>	<i>23</i>
<i>Mapa 2. Syntetyczna ocena poziomu rozwoju gospodarczego.....</i>	<i>38</i>
<i>Mapa 3. Syntetyczna ocena poziomu rozwoju społecznego .....</i>	<i>39</i>
<i>Mapa 4. Syntetyczna ocena poziomu rozwoju społeczno - gospodarczego .....</i>	<i>40</i>
<i>Mapa 5. Syntetyczny stopień oceny dynamiki zmian społeczno – gospodarczych.....</i>	<i>41</i>

Spis rysunków

<i>Rysunek 1. Ogólny mechanizm rozwoju gospodarczego gminy .....</i>	<i>30</i>
<i>Rysunek 2. Rola pomocy społecznej w procesie rozwoju gminy.....</i>	<i>31</i>

Spis wykresów

<i>Wykres 1. Zależność między wzrostem gospodarczym województw a wielkością środków z II filara</i> <i>przeznaczonych na inwestycje .....</i>	<i>36</i>
--	-----------

Zakres prac nad strategią

Każdorazowo opracowywanie strategii powinno być procesem zakrojonym na szeroką skalę, uwzględniającym opinie różnych środowisk. Proces ustalania priorytetów w działaniach gminy jest zakończony spisaniem dokumentu Strategii. Określenie kluczowych kierunków rozwoju i zawarcie ich w strategii pozwala usystematyzować planowanie działań, w tym:

- umożliwia efektywniejsze zagospodarowanie zasobów ludzkich i kapitałowych,
- wskazuje na słabe strony gminy i identyfikuje zagrożenia rozwoju lokalnego,
- zapewnia stabilny kierunek rozwoju jednostki samorządu (niezależny w swoich fundamentalnych założeniach od opcji politycznej zmieniających się władz lokalnych),
- jest źródłem informacji o procesach społeczno-gospodarczych na danym terenie,
- zwiększa szanse gminy na uzyskanie dodatkowych środków wsparcia ze źródeł zewnętrznych,
- porządkuje podejmowane decyzje władz samorządowych (strategia zwiększa przejrzystość i spójność podejmowanych działań),
- koordynuje (kierunkuje działania podejmowane przez inne podmioty),
- integracyjna dla działań w regionie (otoczenie biznesu, szkoły, organizacje pozarządowe),
- regulacyjna (strategia jest wyznacznikiem konkretnie podejmowanych decyzji),
- kontrolna (umożliwia ocenę działań podejmowanych przez podmiot programujący),
- informacyjna i promocyjna (strategia jest zbiorem informacji o działaniach podejmowanych przez samorząd oraz „promuje” przyjęte kierunki rozwojowe).

Zgodnie z przyjętymi założeniami aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Giby była procesem strategicznego planowania włączającym szerokie grono interesariuszy w proces tworzenia i konsultowania dokumentu zawierającego kluczowe kierunki działania. Proces ten obejmował następujące etapy:

- analizę uwarunkowań na podstawie danych statystycznych,
- prace zespołu merytorycznego w tym badania ankietowe,
- konsultacje założeń Strategii,
- opracowanie dokumentu Strategii.

W części dotyczącej diagnozy społeczno – gospodarczej dokonano analizy danych uwzględniając czynniki obrazujące gminę i pozwalające dokonać oceny w wybranym aspekcie. Ze względu na dostępność dokumentów opisujących gminę i zawierających dane o charakterze informacyjnym, pominięto część charakterystyki gminy, włączając do aneksu wybrane elementy opisowe z dotychczasowej strategii. W niniejszym opracowaniu skoncentrowano się na tym, żeby posiadane informacje statystyczne zestawić z porównywalnymi danymi dla innych obszarów kraju, co pozwoli uzyskać obraz gminy na tle innych gmin w kraju.

Drugim nadrzędnym powodem dla przyjęcia wybranego sposobu prac nad strategią było zaprezentowanie sposobu samooceny, który będzie użyteczny dla Urzędu, i będzie wykorzystywany do dokonywania samooceny realizacji strategii rozwoju gminy.

Badania prowadzone w Gminie

w styczniu i lutym 2014 r. prowadzone były w gminie zostały przeprowadzone badania ankietowe wśród kluczowych wskazanych przez Urząd. W badaniu tym uczestniczyło 20 osób, w tym 2 kobiety i 17 mężczyzn (jedna osoba nie wskazała płci). Większość to osoby w wieku 41 – 60 lat (12 osób), dodatkowo cztery osoby w wieku 26-40, trzy w wieku powyżej 61 lat i jedna w wieku 18-26. 7 osób ma wykształcenie zawodowe, 5 – średnie, po cztery: podstawowe i wyższe. Większość to rolnicy (9 osób) oraz osoby zatrudnione w sektorze publicznym (7 osób), trzy osoby spośród respondentów emeryci / renciści, dwoje jest zatrudnionych w sektorze prywatnym a jedna jest przedsiębiorcą, przy czym dwie osoby zaznaczyły dwa rodzaje aktywności zawodowej: rolnik – przedsiębiorca oraz zatrudniony w sektorze publicznym – emeryt /rencista. Respondenci zamieszkują w różnych sołectwach: Konstantynówka, Wysoki Most, Giby II, Posejnele, Sejny, Giby, Tartaczysko, Głęboki Bród, Aleksiejówka, Kukle, Studziany Las, Sarnetki, Wieś Osadnicza, Białowierśnie.

Większość pytań zawartych w ankiecie miała charakter otwarty – respondenci wpisywali własne odpowiedzi. Ponadto zawarto kilka pytań „zamkniętych”, zawierających listę propozycji do wyboru – tu należało wskazać wybrane odpowiedzi. Realizując badanie wśród członków zespołu merytorycznego przyjęto założenie, że ważne są propozycje i opinie respondentów odnoszące się merytorycznie do wskazywanych zagadnień, a nie statystyczne zestawienie liczebności uzyskanych odpowiedzi. Dlatego też w poniższych zestawieniach zestawiono wpisane odpowiedzi, nie wskazywano (i nie sumowano) pustych pól, a także odpowiedzi „nie wiem” lub „nie mam zdania”. Odpowiedzi uporządkowano w kolejności od wskazywanej najczęściej do wskazywanej najrzadziej, w drugiej kolumnie podano liczbę osób, które zaznaczyły daną propozycję.

Dla usystematyzowania zebranych informacji pogrupowano odpowiedzi wpisane do pytań „otwartych” według czterech obszarów, z których trzy pierwsze są analogiczne do obszarów zrównoważonego rozwoju (gospodarka, społeczeństwo, środowisko). Wyodrębnienie czwartego obszaru wynikało ze struktury wypowiedzi respondentów – wiele z nich dotyczyło turystyki, sportu, kultury i rekreacji. Czwarty przyjęty obszar obejmuje organizację usług, porządek instytucjonalno – polityczny. Poniżej znajduje się zestawienie uzyskanych odpowiedzi w tabelach, z których każda jest krótko podsumowana ze wskazaniem dominującej tendencji według przyjętych obszarów.

W pierwszym pytaniu poproszono uczestników badania o wskazanie najważniejszych atutów (silnych stron) Gminy. Uzyskane odpowiedzi można zaprezentować grupując je w określonych obszarach tematycznych.

Tabela 1. Wyniki badań – silne strony Gminy

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - otwartość Gminy na nowych inwestorów - tania siła robocza - młoda kadra - przedsiębiorczość
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - niskie opłaty za „wodę z kranu” - rozwój infrastruktury szkolnej - rozbudowa szkoły – podstawowa - budowa hali sportowej - pomoc społeczna - dowóz dzieci - oświata i usługi handlowe
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - turystyka - lasy (3x) - atrakcyjne turystycznie położenie Gminy (3x) - walory przyrodnicze (4x) - liczba jezior (2x) i rzek - lasy i jeziora (75% powierzchni gminy) - duże obszary naturalnej zieleni, jezior itd. - położenie wśród lasów i jezior - brak elektrowni wiatrowych - agroturystyka
organizacja usług / inne	<ul style="list-style-type: none"> - pracownicy gminy, radni, ludność - współpraca Urzędu Gminy z mieszkańcami - bliskie położenie granicy z Litwą i Białorusią - lokalizacja - położenie w obszarze przygranicznym - atrakcyjne położenie (3x) - zasoby kulturowe - pozyskiwanie funduszy unijnych - dobry wójt (2x) - perfekcyjna organizacja zbiórki / wywozu śmieci – umowa „śmieciowa” - odśnieżanie - położenie geograficzne (przy granicy) - aktywność - porozumienia

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

W kolejnym pytaniu respondenci mieli wskazać najważniejsze słabości Gminy.

Tabela 2. Wyniki badań - słabe strony Gminy

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - brak przemysłu - słabe rolnictwo - brak / słabo rozwinięta infrastruktura drogowa (3x) - słaba jakość / tragiczne drogi gminne, wiejskie (3x) - zarządzanie drogami (remontowanie) - brak funduszy na infrastrukturę drogową - brak miejsc pracy / bezrobocie (3x) - brak wykwalifikowanej kadry - słaba gleba rolna (2x) / niskie podatki gruntowe - brak inwestycji małych wsi
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - brak konkretnej oferty kulturalnej dla młodzieży - brak funduszy na świetlice wiejskie - niż demograficzny - słabe zaludnienie - spadek liczby mieszkańców - braki finansowe i ubóstwo części społeczeństwa - wsparcie państwa na oświatę
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja w obszarze Natura 2000 (2x)
organizacja usług / inne	<ul style="list-style-type: none"> - zadłużenie - ograniczyć ogrzewanie szkoły nocą – brak regulacji - brak odpowiedzialności (nie są wyciągnięte konsekwencje za błędy urzędników) – brak winnych za bubel – oczyszczalnie przydomowe! - krótki sezon turystyczny - brak bazy turystycznej - brak funduszy - brak infrastruktury turystycznej - rozległość terytorialna Gminy - niekompetencja - złe wykorzystanie / minimalne funduszy unijnych (3x) - niski budżet (2x) - źle określone godziny pracy GOK-u i biblioteki - niedbałość o mienie gminy

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

W kolejnym pytaniu ankiety poproszono, aby wymienić trzy najważniejsze zagrożenia dla rozwoju Gminy.

Tabela 3. Wyniki badań - zagrożenia dla rozwoju Gminy

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - drogi żwirowe i asfaltowe – schetynówki - brak miejsca pracy / bezrobocie (6x) dla młodych (2x) - nieopłacalna gospodarka rolna
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - emigracja młodzieży

	<ul style="list-style-type: none"> - starzenie się społeczeństwa – mieszkańców / niż demograficzny (3x) - brak kapitału ludzkiego - wymieranie gminy (więcej ludzi umiera niż się rodzi) - wyludnianie – ucieczka / emigracja młodzieży do miast (6x) - negatywne nastawienie mieszkańców do zmian
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - inwestycje wiatrakowe/ planowanie ferm wiatrakowych (2x) - niekontrolowana zabudowa przy jeziorach i rzekach - położenie na obszarach Natura 2000 (4x)
organizacja usług	<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie zadań dla samorządów bez środków finansowych - zaliczenie gminy do tzw. „Polski B” - cięcia subwencji - cięcia budżetowe ze strony władz wojewódzkich itd. - niski budżet / brak funduszy (2x) - redukcja dotacji na rzecz gminy od państwa - zbyt małe pozyskiwanie funduszy unijnych - zadłużenie finansowe gminy - dotacje dla nauczycieli – wynagrodzenie za pracę - małe zaangażowanie gminy w rozwój małych wsi - obietnice wyborcze bez pokrycia - zrzucanie odpowiedzialności przez państwo na gminy - obciążanie budżetu Gminy poprzez ustawy

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Następnie respondenci mieli wymienić trzy największe szanse rozwojowe Gminy.

Tabela 4. Wyniki badań - szanse rozwojowe Gminy

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - powstawanie nowych przedsiębiorstw – zakładów - rozwój gospodarstw wiejskich, które są nastawione na „produkcję” - postawić na drobną przedsiębiorczość - poprawić stan dróg (2x) oraz strukturę <i>nad wodami</i> - rozwój przemysłu drzewnego (2x) - tworzenie małych firm - inwestycje
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - należy wziąć pod uwagę zdanie młodszych ludzi – aktywnych - zatrzymanie młodych ludzi w Gminie - aktywizacja i wykorzystanie młodych operatywnych mieszkańców do działań na rzecz gminy
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - ekologia - położenie gminy na obszarze Puszczy Augustowskiej - energia odnawialna
organizacja usług / inne	<ul style="list-style-type: none"> - korzystanie z funduszy unijnych - rozwijanie współpracy z samorządami z Litwy - silna / agresywna promocja Gminy pod względem turystycznym - rozwój turystyki / inwestowanie w turystykę(10x)

	<ul style="list-style-type: none"> - agroturystyka / inwestowanie w rozwój agroturystyki (7x) - solary słoneczne są potrzebne - pozyskanie funduszy europejskich (2x) - lepsze zarządzanie gminą - rozwój współpracy z Litwą - promocja tradycyjnej kuchni, potraw / kuchnia regionalna (2x) - stabilny budżet gminy - aktywność - rolnictwo
--	---

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

W dalszej kolejności proszono, aby wskazać 3 największe osiągnięcia (sukcesy) Gminy w ostatnich latach.

Tabela 5. Wyniki badań - sukcesy Gminy

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - położenie nawierzchni asfaltowej niektórych dróg (3x) - asfalt do Sarnetek! - położenie drogi asfaltowej w miejscowości Konstantynówka – Iwanówka
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa warunków szkolnych dla dzieci i młodzieży - budowa sali gimnastycznej (4x) - budowa orlika / boiska (4x) - budowa hali sportowej w Gibach (7x) - telefonizacja Gminy / stelefonizowany cały obszar gminy(3x) - kupno szkolnego autobusu - rozbudowa szkoły (10x) SP w Gibach wraz z termomodernizacją - budowa gimnazjum - rozbudowa budynków oświatowych tj. szkoła podstawowa itp. - otwarcie oddziału przedszkolnego/ przedszkola unijne (2x) - rozbudowa klubu w Pogorzelcu - walka z alkoholizmem - plaża - położenie chodników
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - stacja uzdatniania wody - wodociąg Gminny / wodociągi w 80% wsi (4x) - przydomowe oczyszczalnie (3x) - budowa nowej hydroforni - rozpoczęcie kanalizacji i wodociągów w gminie
organizacja usług / inne	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskiwanie środków UE (Gmina w 100-tce poz. śr. na 1 mieszkańca gminy) - nawiązanie współpracy z samorządami na terenie Litwy - jedno z najniższych opłat za wodę wśród Gmin Powiatu Suwalskiego - zdobycie funduszy na budowę sali sportowo – widowiskowej - zakup samochodu pożarowego

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Badali mieli także za zadanie aby określić co jest przewagą Gminy w porównaniu do gmin sąsiednich.

Tabela 6. Wyniki badań - przewaga Gminy nad sąsiednimi gminami

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - zaniedbane drogi gminne - inwestycje
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - niska gęstość zaludnienia - duża ilość terenów do wypoczynku - niskie ceny nieruchomości - oferta edukacyjna szkół – projekty ułatwiające naukę w szkołach
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - atrakcyjne położenie / walory przyrodnicze / piękne tereny / obszary leśne o bogatej roślinności / natura (5x) - duży obszar lasów na terenie gminy (4x) - duża powierzchnia jezior (3x) - dbanie o środowisko - przydomowe oczyszczalnie
organizacja usług	<ul style="list-style-type: none"> - zgoda buduje – niezgoda rujnuje - dobra współpraca - współpraca z Litwą - przygraniczne położenie (2x) - położenie przy drodze krajowej - dobre położenie gminy (2x) - przyjazny Urząd Gminy - wysoki procent osób, które płacą za usługi śmieciowe - bezproblemowe rozpatrywanie próśb itd. - ceny wody, podatków - zadłużenie

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Podobnie respondenci odpowiadali na pytanie o coś niepowtarzalnego, co wyróżnia gminę.

Tabela 7. Wyniki badań - elementy niepowtarzalne, wyróżniające Gminę

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	---
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - przyjazność mieszkańców oraz ich gościnność do turystów i osób przyjezdnych na nasz teren - przyjazne społeczeństwo - mieszkańcy
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - krajobraz gminy / walory przyrodnicze – Natura 2000, rezerваты / atrakcyjne tereny (5x) - rzeki, jeziora i lasy (3x) – czyste powietrze dla odpoczynku - lasy i jeziora – teren Puszczy Augustowskiej - historia

organizacja usług	<ul style="list-style-type: none"> - położenie Gminy (2x) - turystyka i kuchnia regionalna - niska cena wody - zaufanie do wójta
-------------------	--

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Tabela 8. Wyniki badań - atuty Gminy

Największe atuty gminy	liczba odpowiedzi
atrakcyjne ceny nieruchomości	4
dobrze rozwinięta sieć transportu zbiorowego	1
położenie w obszarze przygranicznym	13
położenie na obszarach chronionego środowiska naturalnego (Natura 2000)	5
bliskość miast zapewniających miejsca pracy	2
rozwijający się sektor usług	1
oferta edukacyjna dla dzieci i młodzieży	5
baza oświatowa i rozrywkowa dla dorosłych	1
organizacje pozarządowe działające na rzecz mieszkańców	1
ciekawa i różnicowana oferta kulturalna	1
rozbudowana baza sportowa i rekreacyjna (boisko szkolne, trasy turystyczne i rowerowe, etc.)	8
inne (jakie?)	-

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

W dalszej kolejności poproszono, aby respondenci zaznaczyli jedną z poniższych odpowiedzi i wskazali z czym powinna być utożsamiana Gmina w 2020 r.

Tabela 9. Wyniki badań - Gmina w 2020 r.

Z czym chciałbyś żeby utożsamiano gminę w 2020r.?	liczba odpowiedzi
z obszarem atrakcyjnym ze względu na walory przyrodnicze	8
z obszarem aktywnych obywateli identyfikujących się z miejscem zamieszkania	6
z obszarem wspierającym małych i średnich przedsiębiorców	6
z obszarem o bogatej ofercie sportowo –rekreacyjno –kulturalnej	4
z obszarem kojarzącym się z atrakcyjnym miejscem na wypoczynek po pracy	6
z czymś innym: (czym?)	-

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

W dalszej części respondenci poproszeni byli o ocenę (w czterostopniowej skali: dobre / raczej dobre / raczej złe / złe) wybranych aspektów życia na terenie gminy.

Tabela 10. Wyniki badań - ocena wybranych aspektów życia na terenie Gminy

Aspekty życia na terenie Gminy	dobrze	raczej dobrze	raczej złe	złe	trudno powie- dzieć	jest mi to obo- jętne
Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą	1	3	6	4	-	5
Stan infrastruktury drogowej	2	4	6	6	-	1
Ilość chodników i przejść dla pieszych	2	6	4	4	-	3
Stan infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja)	9	8	2	-	-	-
Stan infrastruktury teleinformatycznej (Internet, telefony)	8	6	3	1	-	1
Stan infrastruktury kulturalnej	1	2	8	2	-	6
Stan infrastruktury wypoczynkowo-rekreacyjnej	3	12	3	1	-	-
Zorganizowane formy spędzania wolnego czasu	1	5	4	6	-	3
Zakres oferty kulturalnej skierowanej do mieszkańców	1	3	6	6	-	3
Działalność Gminnego Ośrodka Kultury	1	9	2	5	1	1
Standard nauczania dzieci i młodzieży	8	8	3	-	-	-
Dostępność sklepów i usług	6	11	1	1	-	-
Dostępność usług medycznych	5	6	6	3	-	-
Bezpieczeństwo publiczne	8	7	2	-	-	2
Działalność biblioteki	7	9	2	-	2	-
Możliwość podjęcia pracy	-	-	2	14	-	2
Powiązania komunikacyjne wewnątrz gminy (transport zbiorowy)	3	7	4	3	-	3
Powiązania komunikacyjne Gminy z miastami sąsiednimi (transport zbiorowy)	3	4	5	5	-	3
Współpraca Urzędu Gminy z organizacjami pozarządowymi	4	9	3	1	-	1
Współpraca Urzędu Gminy z mieszkańcami	4	1-	4	1	-	-
Kultywowanie tradycji	7	3	4	1	-	3
Wizerunek medialny Gminy	4	5	4	2	-	4
Inwestycje proekologiczne i związane ochroną środowiska naturalnego	4	8	4	-	-	2
Dostępność Internetu, w tym bezprzewodowego	2	4	6	4	-	2
Poprawa jakości obsługi mieszkańców przez administrację Urzędu Gminy	4	12	2	1	-	-
Inne, proszę wskazać jakie	-	-	-	-	-	-

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Respondenci mieli także wskazać, jakie cechy powinny ich zdaniem opisywać Gminę.

Tabela 11. Wyniki badań - pożądana charakterystyka Gminy

Jakie cechy powinny opisywać Gminę	liczba odpowiedzi
Przyroda	12
Turystyka	13
Spokojny odpoczynek	7
Możliwości inwestycyjne	7
Możliwości dla rolnictwa	9
Możliwość podjęcia pracy na terenie gminy	8
Dostępność punktów usługowych (w tym sklepów)	2
Dobre skomunikowanie z pobliskimi miastami	1
Inne, proszę podać jakie	-

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

W kolejnym punkcie ponownie wskazano zestaw cech potencjalnie charakteryzujących Gminę i poproszono respondentów o wskazanie – które z podanych cech obrazują Gminę obecnie, a które powinny w przyszłości.

Tabela 12. Wyniki badań - charakterystyka Gminy: obecnie i w przyszłości

Cechy, które charakteryzują Gminę	I. odp.: „obecnie”	I. odp.: „w przyszłości”
Atrakcyjna dla mieszkańców	4	5
Atrakcyjna dla przedsiębiorców	2	9
Atrakcyjna dla turystów	15	9
Atrakcyjna dla młodych ludzi	1	10
Położona w atrakcyjnym miejscu	16	5
Z ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego	1	7
Dobrze zarządzana	3	6
Bezpieczna	10	0
Dbająca o środowisko przyrodnicze	4	2
Urząd Gminy przyjazny mieszkańcom	11	6
Bardziej atrakcyjna niż sąsiednie gminy	5	5
Daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy	0	10
Posiada dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.)	4	8
Posiada dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną (tj. bazę oświatową, sportową, kulturalną, opiekę zdrowotną, itp.)	4	6

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Respondenci mieli także wymienić najważniejsze bariery funkcjonowania przedsiębiorstw na terenie Gminy.

Tabela 13. Wyniki badań - bariery funkcjonowania przedsiębiorstw na terenie Gminy

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - brak zamówień publicznych w sektorze usług - wysokie koszty tworzenia i utrzymania przedsiębiorstw - nie ma inwestorów - brak terenów inwestycyjnych (3x) - brak infrastruktury / infrastruktura (3x) - brak atrakcyjnych terenów dla przedsiębiorstw - duża odległość od większych miast - mały popyt - brak dróg asfaltowych / drogi (3x) - duże odległości między wsiami - brak chętnych do pracy
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - biedne społeczeństwo - starzejące się społeczeństwo i wyludnienie
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - Natura 2000 (4x) / ochrona środowiska Natura 2000 - Natura 2000 stanowi barierę do rozbudowy przemysłu - obszary leśne
organizacja usług / inne	<ul style="list-style-type: none"> - brak turystów – krótki sezon turystyczny - brak planu zagospodarowania przestrzennego - biurokracja - wysokie koszty - słaba promocja gminy / niska promocja i konkurencyjność (2x) - ograniczanie ustawowe funkcjonowania przedsiębiorstw

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Badani wskazywali także z jakimi problemami spotykają się mieszkańcy Gminy, co w największym stopniu utrudnia ich życie.

Tabela 14. Wyniki badań - problemy mieszkańców Gminy

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - bezrobocie / brak pracy / brak nowych stanowisk pracy(16x) dla młodych - wynagrodzenie / niskie płace (2x) - brak przemysłu - słaba jakość dróg lokalnych / brak dobrej infrastruktury drogowej (6x) - brak dobrej komunikacji z innymi miastami - słaba klasa gruntów
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - ucieczka ludzi młodych za granicę lub do dużych miast - brak perspektyw młodzieży (2x) - odległość do lekarzy - brak możliwości spędzenia wolnego czasu
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - brak kanalizacji - Natura 2000
organizacja usług	<ul style="list-style-type: none"> - nieczytelne przepisy prawa - częste przerwy dostawy prądu w okresie jesienno – zimowym

	<ul style="list-style-type: none"> - brak pieniędzy - prawidłowe podejście pracowników UG do interesantów - plany zagospodarowania przestrzennego - małe zaangażowanie pracowników na problemy mieszkańców
--	--

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

W dalszej kolejności poproszono, aby badani wskazali sposoby rozwiązania wymienionych powyżej problemów oraz podmioty, które miałyby się zaangażować w ich rozwiązywanie (czy miałyby to być wyłącznie Gmina/), a w jakim stopniu sami mieszkańcy lub organizacje społeczne mogą pomóc w rozwiązywaniu takich kwestii.

- rozmowa
- poprzez promocję Gminy przyjaznej przedsiębiorcom
- pomoc – doradztwo osobom poszukującym pracy
- reklamować lokalne przedsiębiorstwa
- większe dofinansowanie z budżetu państwa
- rozwijanie turystyki i agroturystyki
- większa inicjatywa mieszkańców
- zwiększanie wiary w swoje możliwości
- zachęcanie ludzi do samozatrudnienia przy pomocy możliwości Urzędu Pracy i Gminy
- wycinka drzew, które są w bliskiej odległości od słupów wysokiego napięcia , modernizacja
- wszelka przedsiębiorczość
- usuwanie bezrobocia
- poprawa stanu dróg
- powstanie nowych zakładów pracy
- wspólne działania gminy i mieszkańców
- promocje terenów – turystyka
- pozyskać stanowiska pracy
- poprawa jakości dróg – gmina
- promocja gminy jako atrakcyjnej dla przedsiębiorców – gmina
- aktywność Gminnego Ośrodka Kultury – gmina
- współpraca z urzędem pracy
- podwyższenie minimalnej płacy przez rząd
- Gmina – mieszkańcy
- większe zaangażowanie gminy
- zatrudnienie interwencyjnych przy naprawie dróg
- zainteresować młodych samo zatrudnieniem
- opracować projekty na pozyskanie funduszy na drogi gminne
- zamiast autobusów wprowadzić na linie busy
- środki z budżetu państwa!
- wspieranie pracodawców, aby chętnie zatrudniali mieszkańców naszej Gminy
- szkolenia dla kadry pracowników, aby ich kompetencje były wyższe
- umiejętności wykorzystania dotacji unijnych w celu poprawy wizerunku i rozwoju Gminy.

Respondenci wskazywali także w jaki sposób promować Gminę, jakie wydarzenia, publikacje, akcje informacyjne mogą przyczynić się do budowania wizerunku Gminy.

Tabela 15. Wyniki badań - propozycje rozwiązań dla zdiagnozowanych problemów

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - agroturystyka, rolnictwo - turystyka i rolnictwo - turystyka wiejska / agroturystyka i turystyka (2x) - rozwój turystyki i agroturystyki i związana z tym infrastruktura - gmina powinna rozwijać się w kierunku turystyki - rozwój wszelkiej przedsiębiorczości - turystyka, mała przedsiębiorczość z tworzeniem miejsc pracy - rozwój turystyki, rozbudowa infrastruktury turystycznej, wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych - gmina powinna rozwijać się w kierunku turystyki - agroturystyka – rozwój małych przedsiębiorstw - wspierać przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy - promować lokalne firmy - dążyć do likwidacji bezrobocia (2x) - promocja przedsiębiorczości na wsi - rolnictwo powinno być priorytetem dla Gminy i należy dbać o to, aby unijne przepisy nie ograniczały go w żaden sposób
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - zatrzymać proces emigracji młodzieży - powinno się dążyć do zmniejszenia alkoholizmu - patologia społeczna - zapobiegać wyludnianiu się wsi - czymś zainteresować młodych aby przeciwdziałać wandalizmowi i alkoholizmowi - dbać o mieszkańców gminy
środowisko	---
organizacja usług	- poprawa wizerunku wsi i jej atrakcyjności

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Respondenci wskazywali też, w jaki sposób ich zdaniem można by promować Gminę (jakie wydarzenia, publikacje, akcje informacyjne mogą przyczynić się do budowania wizerunku Gminy, a także do kogo powinny być skierowane kampanie informacyjne – do mieszkańców gminy, inwestorów i przedsiębiorców, potencjalnych nowych mieszkańców, turystów?). Propozycje były na tyle zróżnicowane, że nie pogrupowano ich w obszary tematyczne.

Tabela 16. Wyniki badań - kierunki rozwoju Gminy

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - przyjazne traktowanie przedsiębiorców - promocja lokalnych przedsiębiorców

	<ul style="list-style-type: none"> - budowa dróg - promocja Gminy powinna być kierowana do inwestorów i przedsiębiorców, aby chcieli tworzyć miejsca pracy w naszej Gminie.
społeczeństwo	- Internet
środowisko	---
organizacja usług	<ul style="list-style-type: none"> - promować walory turystyczne – duże kompleksy leśne, turystyka - foldery, broszury i udział w targach turystycznych - kampanie informacyjne dla mieszkańców i turystów - należałoby brać na targach w innych województwach, a mianowicie w targach turystycznych - publikacje prasowe o walorach gminy, prezentacja wideo - promować w różny sposób – Internet, poprzez stowarzyszenia, skierowane do wszystkich jak i mieszkańców i turystów - rozbudowanie i aktualizowanie strony gminy o informacje na temat: agroturystyki, atrakcji turystycznych, informacji o przetargach itp. - brak tablic informacyjnych - informacja medialna - poprawa reklamy gminy w (Internecie) - uaktualnić i uatrakcyjnić stronę internetową gminy – dla turystów i ewentualnych inwestorów - organizowanie dni gminy - promocja gminy w Internecie

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Respondenci mieli także za zadanie aby wskazać trzy największe projekty, inwestycje, które są niezbędne, najważniejsze dla rozwoju Gminy.

Tabela 17. Wyniki badań - rekomendacje najważniejszych działań, inwestycji

Obszar tematyczny	Cechy wskazywane przez respondentów
gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - drogi / poprawa jakości dróg na terenie Gminy / infrastruktura drogowa (15x) - zwiększenie funduszy na infrastrukturę drogową - oświetlenie uliczne - wspieranie przedsiębiorców - projekty wspierające małych przedsiębiorców - rozwój przemysłu drzewnego
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - sala gimnastyczna / dokończenie sali sportowej (3x) - budowa boiska Orlika - budowa hali sportowo- widowiskowej - infrastruktura sportowa (2x) - kultura lokalna / inwestycje w kulturę (2x) - budowa ośrodków kultury – świetlice wiejskie - kąpieliska - plaże nad jeziorami (2x), parkingi - projekty aktywizujące bezrobotnych - oświetlenie wsi

	<ul style="list-style-type: none"> - wyznaczenie ścieżek rowerowych - Internet / dostępność Internetu i telefonii komórkowej (2x)
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - budowa oczyszczalni ścieków (2x) / przydomowych - modernizacja i rozbudowa kanalizacji wodociągowej (2x) - kolektory słoneczne (odnawialne źródła energii) - źródła energii odnawialnej
organizacja usług / inne	<ul style="list-style-type: none"> - promocja Gminy - budowa infrastruktury turystycznej - plan przestrzennego zagospodarowania gminy - zmienić godziny pracy biblioteki i GOK-u

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Jedno z pytań dotyczyło najważniejszych kierunków rozwoju Gminy (w pytaniu zawarto listę propozycji).

Tabela 18. Wyniki badań - najważniejsze kierunki rozwoju

Najważniejsze kierunki rozwoju	liczba odpowiedzi
Wspieranie lokalnych przedsiębiorców i poszukiwanie inwestorów zewnętrznych	8
Wsparcie podejmowania przez mieszkańców wsi działalności pozarolniczej (zakładanie firm, agroturystyka)	14
Promocja zatrudnienia poza rolnictwem oraz przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	6
Wsparcie firm działających lokalnie w celu organizowania nowych miejsc pracy	9
Wsparcie samozatrudnienia w usługach na rzecz ludności wiejskiej i turystów	4
Budowa infrastruktury przy drogach /parkingi, chodniki, oświetlenie, zatoki itp./	11
Podejmowanie działań wspierających rozwój turystyki	9
Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych	1
Współpraca z gminami partnerskimi	8
Wspieranie działań artystycznych, kulturalnych i promocja gminy	7
Zwiększenie pomocy socjalnej dla najuboższych	5
Nakłady inwestycyjne na rozwój szkół	5
Działania wspierające jakość edukacji na wsiach, poprawę dostępności do usług społecznych i kulturalnych	5
Wpływanie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich	7
Budowanie wizerunku wsi oraz promocja atrakcyjności obszarów wiejskich	8
Inny (jaki?)	-

Źródło: dane własne na podstawie przeprowadzonego badania

Cele europejskie w krajowych dokumentach strategicznych

Strategia „Europa 2020”¹ jest nowym, długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który zastąpił realizowaną od 2000 r., zmodyfikowaną pięć lat później, Strategię Lizbońską.

W opublikowanym 3 marca 2010 r. Komunikacie „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” podkreślona została potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. W celu osiągnięcia powyższych założeń zaproponowano trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Komisja Europejska zaproponowała wskaźniki umożliwiające monitorowanie postępów w realizacji ww. priorytetów za pomocą pięciu nadrzędnych celów, określonych na poziomie całej UE, w tym:

- osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%;
- poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, w tym przeznaczanie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój;
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%;
- podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe;
- wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli.

Podstawowymi instrumentami realizacji celów strategii „Europa 2020” są opracowywane przez państwa członkowskie UE Krajowe Programy Reform oraz przygotowane przez KE inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych. Te inicjatywy przewodnie to:

¹ Źródło: Ministerstwo Gospodarki, www.mg.gov.pl

- „Unia innowacji” – poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązywania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii Europa 2020;
- „Mobilna młodzież” – poprawa jakości na wszystkich poziomach edukacji i szkoleń oraz zwiększanie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej;
- „Europejska agenda cyfrowa” – osiągnięcie trwałych korzyści gospodarczych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego, opartego na dostępie do szerokopasmowego Internetu;
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” – wsparcie zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywniej korzystającej z zasobów środowiska oraz dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska przyrodniczego;
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” – poprawa warunków dla przedsiębiorczości, zwłaszcza MŚP oraz wsparcie rozwoju silnej bazy przemysłowej, zdolnej do konkurencyjności w skali globalnej;
- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;
- „Europejski program walki z ubóstwem” – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.

W celu skutecznej realizacji nowej strategii wzmocnieniu uleg ma system koordynacji polityki makroekonomicznej i zarządzania procesem wdrażania reform strukturalnych w UE, Wiodącą rolę w tym procesie przewidziano dla Rady Europejskiej. Na system ten składają się m.in. Zintegrowane Wytyczne, przyjmowane na poziomie UE oraz Rekomendacje Krajowe, skierowane do poszczególnych państw członkowskich. KE będzie monitorowała postępy na podstawie dwóch dotychczasowych instrumentów, które zachowają swoją odrębność, ale będą przygotowywane równocześnie, tj. sprawozdania z realizacji programu „Europa 2020” i sprawozdania z realizacji Paktu Stabilności i Wzrostu.

W kwietniu 2011 r. państwa członkowskie UE przygotowały Krajowe Programy Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”, których celem jest budowa trwałych podstaw wzrostu gospodarczego, łącząc cele unijne z priorytetami krajowymi. Przedstawione w nich reformy, ukierunkowane na wzrost inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu, mają umożliwić przezwyciężenie zidentyfikowanych barier wzrostu (tzw. wąskich gardeł) hamujących potencjał rozwojowy państw członkowskich UE, jednocześnie przyczyniając się do wzmocnienia pozycji UE na arenie międzynarodowej.

Przygotowany dla Polski Krajowy Program Reform wpisuje się w szerszą inicjatywę polskiego rządu zmierzającą do stworzenia efektywnego systemu kształtowania polityki rozwoju kraju. Nowe zintegrowane, ponadsektorowe podejście do problemów społeczno-gospodarczych wymaga skoordynowanych działań po stronie administracji. Ramy dla nowego systemu zarządzania rozwojem kraju stanowi Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju pn. „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju i Plan Zagospodarowania Przestrzennego Kraju. W perspektywie do 2020 roku najważniejszymi dokumentami strategicznymi będą Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju wraz z Krajowym Programem Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020” oraz dziewięć strategii zintegrowanych:

1. Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki;
2. Strategia rozwoju kapitału ludzkiego;
3. Strategia rozwoju transportu do 2020 roku;
4. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko;
5. Sprawne państwo;
6. Strategia rozwoju kapitału społecznego;
7. Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie;
8. Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej;
9. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

Zidentyfikowane w KPR bariery wzrostu dla Polski to:

- wysoki deficyt strukturalny finansów publicznych;
- niedostateczny ogólny poziom wydatków inwestycyjnych;
- nadmierne obciążenia regulacyjne i administracyjne;
- niski poziom podaży pracy połączony z nieadekwatną jej strukturą;
- niedostateczny poziom zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw.

Obszary priorytetowe KPR:

- infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego (odrabianie zaległości);
- innowacyjność dla wzrostu inteligentnego (budowa nowych przewag);
- aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu (budowa nowych przewag).

Cele strategii Europa 2020:

- 75% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat;
- 3% PKB UE na inwestycje B+R;
- cele 20/20/20² w zakresie klimatu i energii;
- mniej niż 10% osób wcześniej kończących naukę; co najmniej 40% liczby osób z młodego pokolenia posiadających wykształcenie wyższe lub równoważne;

---

² Należy ograniczyć emisję dwutlenku węgla co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub – jeśli pozwolą na to warunki – nawet o 30%; należy zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%.

- zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o 20 mln.

Cele krajowe przyjęte przez Polskę:

- 71% zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat;
- 1,7% PKB na inwestycje w B+R;
- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do poziomu ok. 96 Mtoe³, zwiększenie wykorzystania OZE, redukcja emisji CO₂;
- zmniejszenie do 4,5 odsetka osób wcześniej kończących naukę; zwiększenie do 45% osób młodego pokolenia posiadających wykształcenie wyższe;
- obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/ lub deprivacją materialną i /lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy.

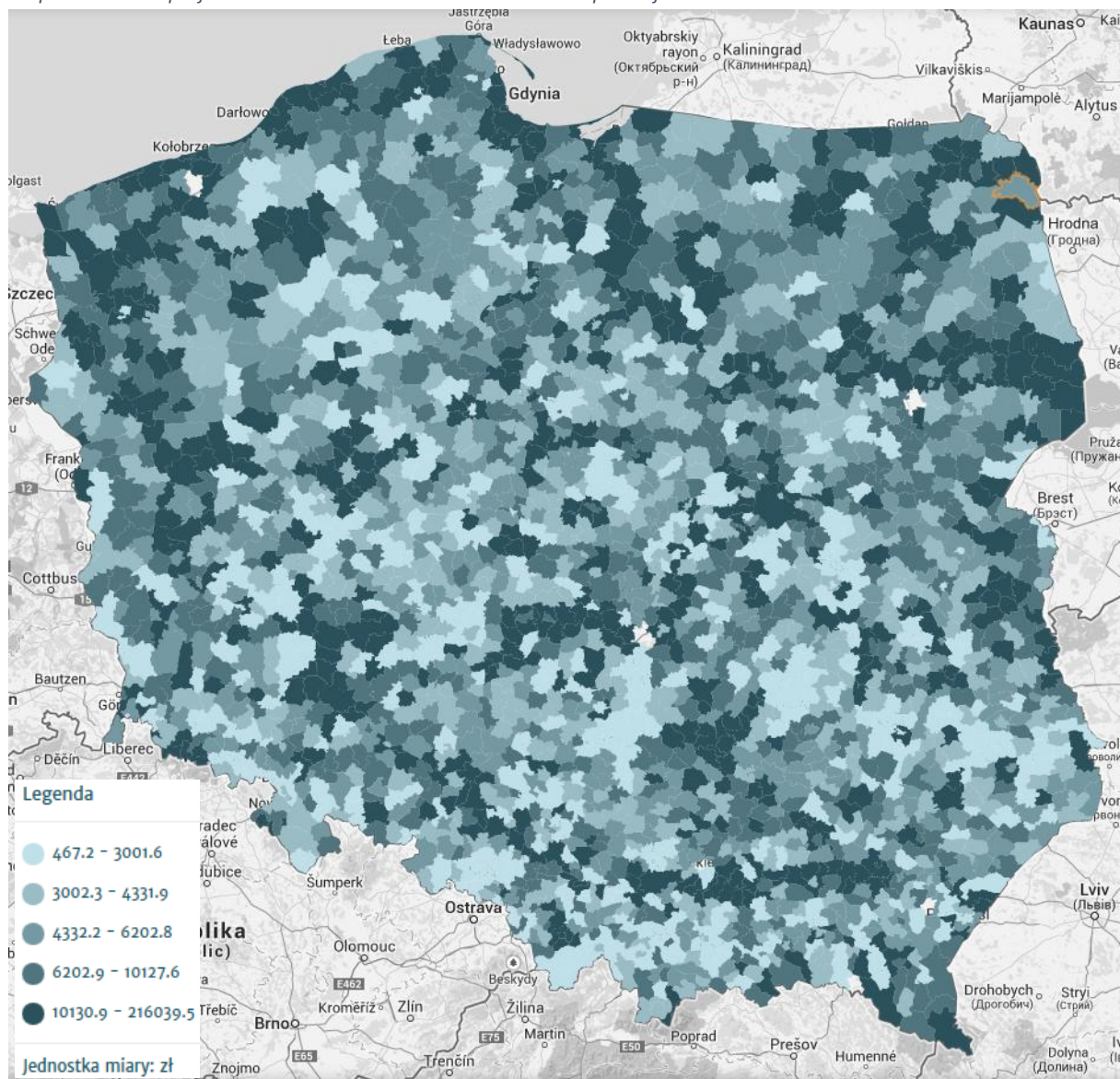
Na poniższej mapie zaprezentowano przykładowe zestawienie obrazujące skalę wykorzystania środków unijnych w przeliczeniu na mieszkańców gmin. Zaprezentowany wskaźnik informuje o tym, jaka jest na danym obszarze wartość dofinansowanych z funduszy UE inwestycji realizowanych w ramach wszystkich programów polityki spójności, PROW i PO Ryby 2007-2013 w przeliczeniu na 1 mieszkańca tego obszaru. W elektronicznej wersji mapy (www.mojapolis.pl) dane można oglądać na różnych poziomach agregacji - od gmin po województwa, przy czym o przypisaniu projektu do danego obszaru decyduje miejsce realizacji projektu. Prezentowane na poniższej mapie dane dotyczą kwot zakontraktowanych, czyli zagwarantowanych w umowach z projektodawcami, a nie już wydatkowanych. Nie uwzględniono wydatków na tzw. pomoc techniczną, czyli obsługę projektów, ich monitorowanie, kontrolę itp. W przypadku PROW brak danych dotyczących rent strukturalnych, wspierania gospodarowania na obszarach o niekorzystnych warunkach, płatności rolno-środowiskowych, zalesiania oraz działań informacyjnych i promocyjnych. Dane przedstawione są narastająco, co oznacza, że dane dla 2011 r. informują o wartości wszystkich projektów zakontraktowanych do końca 2011 r. Prezentowane dane dotyczą 2011 i 2012 r. Źródło danych MRR (baza SIMIK), MRiRW, źródło mapy: mojapolis.pl.

---

³ Mtoe – megatona oleju ekwiwalentnego

Mapa 1. Wartość projektów UE na 1 mieszkańca w Gminie na mapie kraju

Źródło: mapy GUS

Cele w „lokalnych” i regionalnych strategiach rozwoju

Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem zawierającym kierunki rozwoju i rekomendacje dla określonych działań długoterminowych. Strategia Rozwoju Gminy nie jest jedynym dokumentem strategicznym do którego mogą się odwoływać interesariusze i mieszkańcy obszaru gminy. Wśród najważniejszych spośród nich należy wskazać strategię rozwiązywania problemów społecznych gminy, strategię rozwoju powiatu i strategię rozwoju województwa. W poniższej tabeli zestawiono cele (strategiczne obszary i priorytety) wskazane w każdym z wymienionych dokumentów, a także w dotychczasowej Strategii Rozwoju Gminy Giby.

Tabela 19. Cele strategiczne w strategicznych dokumentach regionu

Obszary strategiczne i cele w dokumentach strategicznych Gminy i regionu			
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Giby na lata 2005 – 2013	Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Giby na lata 2007 – 2015	Strategia Rozwoju Powiatu Sejneńskiego do 2013 roku	Strategia Rozwoju Województwa – Podlaskiego do roku 2020
Misja: Gmina Giby obszarem godnego życia mieszkańców oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczo – ekonomicznego.		Cel długofalowy: „Przy wykorzystaniu walorów kulturowych i przyrodniczych Ziemi Sejneńskiej, przy pobudzonej aktywności jej mieszkańców, zaakceptowanej wspólnoty interesów – zainicjowanie i późniejsze utrzymanie trwałego rozwoju Sejneńszczyzny, satysfakcjonującego jej wszystkich obywateli”	Wizja województwa w roku 2030: Województwo podlaskie: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze Cel horyzontalny 1: Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawą harmonii aktywności człowieka i przyrody Cel horyzontalny 2: Infrastruktura techniczna i teleinformatyczna otwierająca region dla inwestorów, mieszkańców, sąsiadów i turystów
Zakres: GOSPODARKA / INFRASTRUKTURA			
Priorytet A. Gmina Giby obszarem intensywnego rozwoju infrastruktury technicznej, zgodnego z zasadami ochrony środowiska. Cel 2 Poprawa stanu infrastruktury drogowej Zadanie 1 Modernizacja układu drogowego i stanu nawierzchni drogowej Gminy		Priorytet 5. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej służącej rozwojowi turystyki i modernizującemu się rolnictwu oraz ekologii. Cel 2 . Poprawa stanu infrastruktury drogowej.	Cel 1. Konkurencyjna gospodarka Cel operacyjny 1.1. Rozwój przedsiębiorczości Cel operacyjny 1.2. Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw Cel operacyjny 1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu Cel operacyjny 1.4. Kapitał społeczny jako katalizator procesów

			rozwojowych Cel operacyjny 1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych Cel operacyjny 1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa
Zakres: SPOŁECZEŃSTWO			
	Rozdział I. Problem bezrobocia Rozdział II. Pomoc na rzecz osób starszych Rozdział III. Pomoc osobom niepełnosprawnym Rozdział IV. Pomoc na rzecz rodzin Rozdział V. Pomoc na rzecz osób dotkniętych problemem alkoholowym	Priorytet 4. Poprawa jakości życia mieszkańców, głównie w zakresie edukacji, zdrowia, kultury, sportu i pomoc rodzinom wymagającym wsparcia. Cel 1. Ograniczenie bezrobocia. Cel 2. Poprawa jakości usług medyczno-ratowniczych, edukacyjnych. Poprawa stanu bezpieczeństwa, rozwój opieki geriatrycznej.	Cel 3. Jakość życia Cel operacyjny 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych Cel operacyjny 3.2. Poprawa spójności społecznej Cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego
Zakres: ŚRODOWISKO			
Priorytet A. Gmina Giby obszarem intensywnego rozwoju infrastruktury technicznej, zgodnego z zasadami ochrony środowiska. Cel 1. Poprawa stopnia ochrony środowiska Zadanie 1. Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej Zadanie 2. Modernizacja systemów c.o. Zadanie 3. Propagowanie wykorzystania alternatywnych		Priorytet 2. Restrukturyzacja rolnictwa w kierunku rozwoju rolnictwa ekologicznego, wspieranie leśnictwa, rybołówstwa, przetwórstwa rolnospożywczego, drobnej wytwórczości. Cel 1. Dostosowanie rolnictwa Powiatu do wymagań oraz norm Unii Europejskiej. Cel 2. Rozwój promocji regionalnych produktów pochodzenia rolnego, w tym	Cel 3. Jakość życia Cel operacyjny 3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami

<p>źródeł energii</p> <p>Zadanie 4. Uporządkowanie systemu gospodarki odpadami</p>		<p>„zdrowej żywności” (tzw. rolnictwa ekologicznego).</p> <p>Cel 3. Rozwój przemysłu drzewnego, leśnictwa, rybołówstwa i drobnej wytwórczości.</p> <p>Priorytet 5. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej służącej rozwojowi turystyki i modernizującemu się rolnictwu oraz ekologii.</p> <p>Cel 1. Poprawa stanu ochrony środowiska w powiecie.</p>	
INNE zakresy tematyczne			
<p>Priorytet B. Gmina Giby obszarem rozwoju turystyki i promocji walorów przyrodniczych.</p> <p>Cel 1 Rozwój turystyki, a szczególnie agroturystyki</p> <p>Zadanie 1 Promocja walorów przyrodniczych Gminy</p> <p>Zadanie 2 Rozwój i modernizacja bazy noclegowej Gminy</p> <p>Zadanie 3 Akcje informacyjno - szkoleniowe na rzecz uzyskiwania alternatywnych źródeł dochodu z agroturystyki oraz dbania o estetykę i atrakcyjność gospodarstw</p> <p>Zadanie 4 Zróźnicowanie szlaków turystycznych pod względem form</p>		<p>Priorytet 1. Rozwój turystyki i rekreacji przy wykorzystaniu posiadanych walorów przyrodniczych, tradycji wielokulturowych i położenia przygranicznego.</p> <p>Cel 1. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Powiatu poprzez rozwój różnych form turystyki (przyrodniczej, kulturowej, aktywnej, agroturystyki i turystyki wiejskiej).</p> <p>Cel 2. Rozwój infrastruktury towarzyszącej, w tym szlaków turystycznych.</p> <p>Cel 3. Rozwój współpracy</p>	<p>Cel 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe</p> <p>Cel operacyjny 2.1. Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej</p> <p>Cel operacyjny 2.4. Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej</p> <p>Cel operacyjny 2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej</p>

<p>uprawianej turystyki Zadanie 5 Rozwój tematycznych form turystyki Cel 2 Rozwój bazy żywieniowej Zadanie 1 Promocja kuchni regionalnej</p> <p>Priorytet C. Gmina Giby przyjazna rolnictwu, a zwłaszcza rolnictwu ekologicznemu. Cel 1 Rozwój rolnictwa zgodnie z zasadami Zrównoważonego Rozwoju Zadanie 1 Poprawa jakości produktów rolnych Zadanie 2 Edukacja ekologiczna rolników Zadanie 3 Wspieranie tworzenia gospodarstw ekologicznych Zadanie 4 Poprawa produkcji rolniczej, przetwórstwa płodów rolnych oraz warunków zootechnicznych hodowli bydła poprzez modernizację wyposażenia technicznego gospodarstw.</p>		<p>turystycznej z Litwą i Białorusią.</p> <p>Priorytet 3. Dążenie do samowystarczalności energetycznej Powiatu. Cel 1. Rozwój niekonwencjonalnych źródeł energii – wykorzystanie zielonej masy, odpadów z gospodarki drzewnej do produkcji ciepła i przez to zatrzymanie znaczącej części środków finansowych wydawanych na węgiel w Powiecie Sejneńskim.</p> <p>Priorytet 6. Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej. Cel 1. Zwiększenie roli i znaczenia Powiatu Sejneńskiego w regionie północnowschodnim w zakresie współpracy międzynarodowej. Cel 2. Rozwój współpracy międzyregionalnej.</p>	<p>dostępności komunikacyjnej regionu</p>
--	--	---	---

Źródło: opracowanie własne

Zestawienie tabelaryczne zakresów strategicznych pokazuje nieznaczne różnice w konstrukcji założeń. Plan Rozwoju Lokalnego zawiera misję i priorytety, a przypisane im działania mieszczą się w obszarze gospodarczym i środowiska, ponadto można wyodrębnić dwa kolejne obszary działań: turystyka i rolnictwo. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zawiera opisowy zestaw zagadnień kierunkujących działania w obszarze pomocy społecznej. Strategie rozwoju zarówno Powiatu jak i Województwa zawierają cele odnoszące się do wszystkich obszarów zrównoważonego rozwoju. W Strategii Rozwoju Powiatu w Priorytecie 5, obejmującym rozwój infrastruktury technicznej, połączono dwa obszary (środowisko i gospodarkę) i każdemu poświęcono odrębny cel. Podobnie w Strategii Rozwoju Województwa – cel dotyczący ochrony środowiska włączono do obszaru „jakość życia”, który generalnie określa kondycję społeczną. Wśród dodatkowych obszarów określonych w Strategii Powiatu znajduje się Rozwój turystyki, Dążenie do samowystarczalności energetycznej Powiatu oraz Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej. Powiązania krajowe i międzynarodowe to także dodatkowy (poza obszarami zrównoważonego rozwoju) Cel w Strategii Rozwoju Województwa.

Polityka zrównoważonego rozwoju

Obszary wiejskie wyraźnie odróżniają się od miast, ale także różnicują się między sobą – co przekłada się na różnice w ich funkcjonowaniu i rozwoju. Podstawowe definiowane różnice wśród obszarów wiejskich to dostęp do zatrudnienia, edukacji i dóbr kultury – które na ogół koncentrują się w miastach. Wskaźniki syntetyczne rozwoju gmin wskazują na ogół na korzystne położenie komunikacyjne gminy znajdującej się w czołówce rankingu, albo na ich bliskie sąsiedztwo z większym ośrodkiem gospodarczym (miastem). Jednak wspomniane kryteria oceny odnoszą się przede wszystkim do położenia na obszarze kraju, a zatem stanowią czynnik nie poddający się oddziaływaniom wewnętrznym danej jednostki (trudno coś zmienić).

Rozwój gmin wiejskich postrzegany jest na ogół w dwóch, odmiennych perspektywach: albo jako przyjęcie roli peryferyjnego ośrodka dla miast i aglomeracji („miejsca sypialniane”, Polska B, ośrodki weekendowe), albo podjęcie próby wyrównania szans rozwojowych aby zapewnić mieszkańcom i inwestorom warunki atrakcyjne i konkurencyjne względem innych gmin w kraju. Odpowiedź o kierunki rozwoju optymalne dla danej gminy może wynikać z oceny jej kondycji na tle innych gmin w kraju i regionie. Ocena gminy Giby realizowana była dwutorowo: z jednej strony obejmowała badania prowadzone w związku z aktualizacją strategii rozwoju gminy, z drugiej – zobrazowanie zrównoważonego rozwoju w perspektywie innych gmin kraju.

Zrównoważony rozwój jest pojęciem, które upowszechniło się w Polsce za sprawą Unii Europejskiej. Dokument Agenda 21⁴ charakteryzuje to zjawisko jako proces łączenia działań politycznych, gospodarczych, społecznych i indywidualnych w celu zrównoważenia szans dostępu do środowiska naturalnego poszczególnych społeczeństw i ich obywateli - zarówno tych współczesnych jak i przyszłych pokoleń. Zrównoważony rozwój cywilizacyjny powinien więc następować z zachowaniem równowagi przyrodniczej, oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Najważniejsze obszary, które zachodzą na siebie i są istotne z perspektywy rozwoju to:

- gospodarka,
- życie społeczne,
- ochrona środowiska,
- służba zdrowia,
- bezpieczeństwo,
- edukacja,
- kultura i rekreacja,
- pomoc społeczna,
- infrastruktura,
- jakość instytucjonalna,
- wizerunek,
- ład przestrzenny,
- a także współpraca (międzygminna, gmina – ngo, gmina – biznes) oraz promocja regionu.

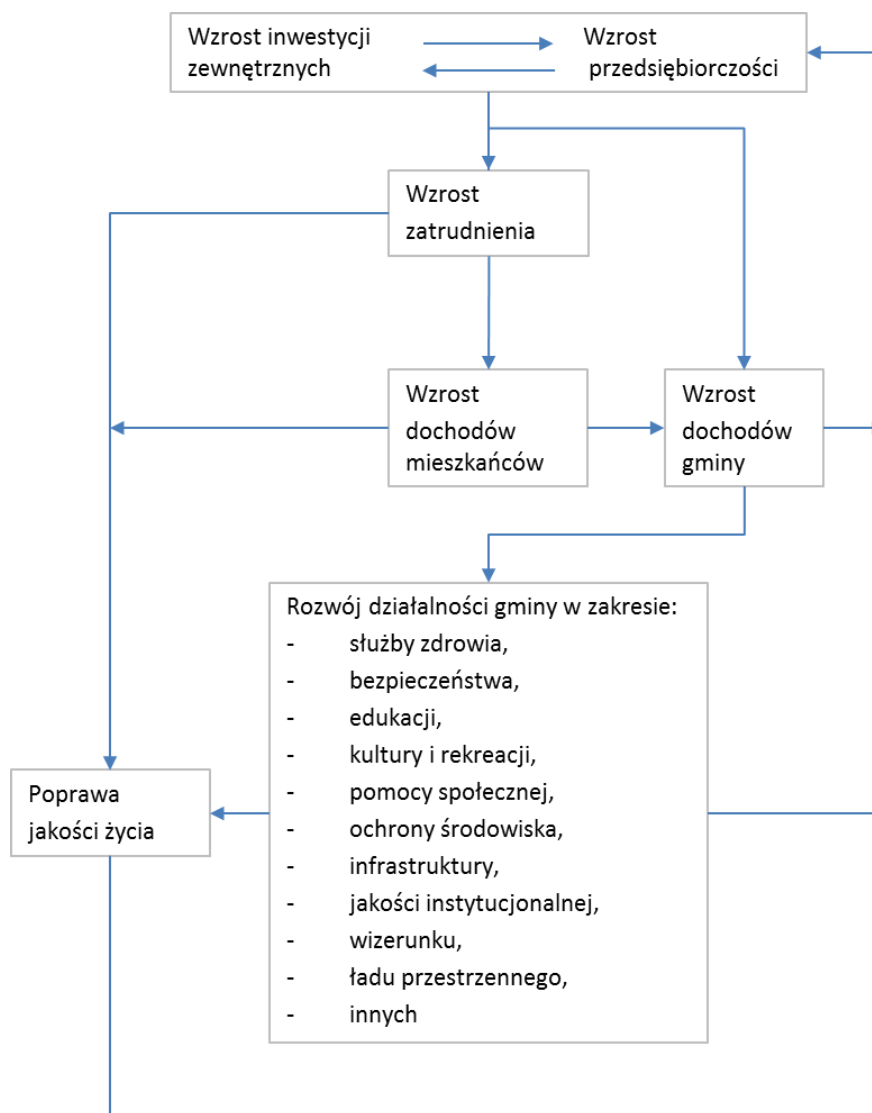
Pierwszym z obszarów zrównoważonego rozwoju jest obszar gospodarczy, określany takimi cechami jak poziom wzrostu PKB (dochodów) czy spadek poziomu bezrobocia. Ogólny mechanizm rozwoju gospodarczego (jego znaczenie) przedstawiono na poniższym wykresie.

---

⁴ Agenda 21 to jeden z podstawowych dokumentów Konferencji Narodów Zjednoczonych "Środowisko i rozwój" (Szczytu Ziemi), jaka miała miejsce w Rio de Janeiro, w czerwcu 1992 roku. Globalny Program Działań, nazywany popularnie Agendą 21, to obszerny (liczący prawie 600 stron) dokument oparty na 27 zasadach Karty Ziemi. Przedstawia porozumienie osiągnięte przez 179 państw. W Polsce zasada zrównoważonego rozwoju została podniesiona w Polsce do rangi zasady konstytucyjnej (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 5 zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju).

Rysunek 1. Ogólny mechanizm rozwoju gospodarczego gminy

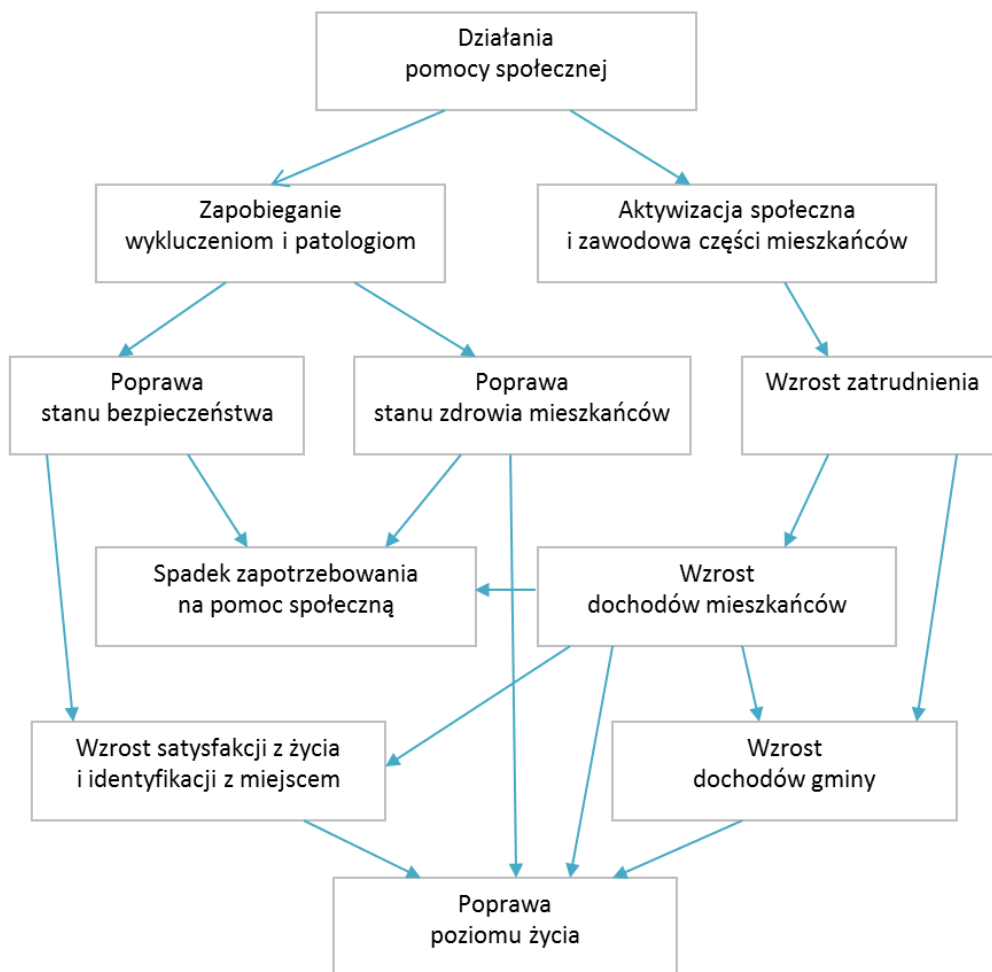
Źródło: J. Pasieczny, *Profile gmin w Polsce. Zarządzanie rozwojem i zmianami*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008

Powyższy wykres pokazuje, że rozwój gospodarczy ma charakter nie etapowego procesu (który zaczyna się w jednym miejscu i kończy w innym) ale stanowi obieg zamknięty. Wzrost inwestycji i przedsiębiorczości przekłada się bezpośrednio na wzrost zatrudnienia, to z kolei przyczynia się do wzrostu dochodu mieszkańców i gminy, co skutkuje poprawą funkcjonowania gminy w wielu jej obszarach. Finalna poprawa jakości życia mieszkańców przekłada się ponownie na wzrost przedsiębiorczości – a tym samym zostaje uruchomiony ponowny wpływ czynników pro-rozwojowych i przyczajających się w konsekwencji do poprawy jakości życia.

W perspektywie zrównoważonego rozwoju ważny jest obszar społeczny. Poprawa poziomu życia mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej następuje w wyniku skutecznych działań systemu pomocy społecznej przekładających się na aktywność mieszkańców, co widać na poniższym wykresie.

Rysunek 2. Rola pomocy społecznej w procesie rozwoju gminy

Źródło: J. Pasieczny, *Profile gmin w Polsce. Zarządzanie rozwojem i zmianami*, op.cit.

W powyższym schemacie jest mowa o pomocy społecznej, niemniej przedstawione relacje można określić jako odzwierciedlenie społecznego obszaru funkcjonowania gminy. Aktywność gminy w wymiarze społecznym ma dwojaki charakter: z jednej strony ochronny, profilaktyczny (zapobieganie wykluczeniom i patologiom), z drugiej wspierający, aktywizujący. Działania ochronne przekładają się na poprawę stanu bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców, co skutkuje zmniejszaniem potrzeby korzystania z pomocy. Działania aktywizacyjne przekładają się na wzrost zatrudnienia i w konsekwencji na wzrost dochodów (mieszkańców, potem gminy). Zarówno jedno jak i drugie działania w rezultacie owocują poprawą poziomu życia i wzrostem satysfakcji z życia. Interesujące w powyższym zestawieniu jest także to, że wśród czynników wzajemnie oddziałujących na pomoc społeczną widać fundamentalne znaczenie pracy a tym samym większych dochodów dla mieszkańców, co bezpośrednio przekłada się na szereg obszarów życiowych.

Rozwój gospodarczy i społeczny gminy to podstawowe obszary zrównoważonego rozwoju. W ujęciu tabelarycznym zestawiono charakterystyczne cechy wszystkich trzech obszarów zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym.

Tabela 20. Charakterystyka podstawowych sfer rozwoju lokalnego i regionalnego według koncepcji Agenda 21

Sfera	Charakterystyczne wyróżniki i niektóre ich walory
Rozwój gospodarczy	<ul style="list-style-type: none"> - jest siłą napędową procesów rozwojowych dla dwóch sfer, tj. społecznej i ekologiczno – przestrzennej, - głównym celem w tej sferze jest generowanie dochodów
Rozwój społeczny	<ul style="list-style-type: none"> - przejawia się stałym wzrostem poziomu wykształcenia, świadomości obywatelskiej oraz kultury osobistej mieszkańców, - wyraża się wzrastającym poczuciem odpowiedzialności za wspólne sprawy o charakterze publicznym, - obowiązki samorządu związane z tą sferą sprowadzając się do jak najlepszego zaspokajania potrzeb mieszkańców w zakresie gospodarki komunalnej, oświaty i kultury, pomocy społecznej i bezpieczeństwa publicznego, - związany jest z popularyzowaniem powszechnie uznawanych wartości etycznych, postaw i zachowań,
Rozwój ekologiczno-przestrzenny	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje się poszanowaniem walorów środowiska przyrodniczego oraz starannym planowaniem ładu przestrzennego na obszarach zurbanizowanych, - stymulowanie tej sfery rozwoju polega na redukcji emisji zanieczyszczeń, odbudowie zasobów środowiska naturalnego, instalowaniu urządzeń zapobiegających emisji zanieczyszczeń oraz stosowaniu proekologicznych technologii, - ma na celu usuwanie konfliktów powstających w procesie zagospodarowania terenów oraz kształtowanie funkcjonalnego i estetycznego środowiska życia człowieka.

Źródło: B. Filipiak, M. Kogut, A. Szewczuk, M. Ziolo, „Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury”, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005, za: M. Stanny, M. Drygas „Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce”, IRWiR PAN, Warszawa 2012

Monitorowanie zmian w obszarach zrównoważonego rozwoju

Dla oceny zmian w poziomie zrównoważonego rozwoju rekomendowane jest monitorowanie wskaźników obrazujących rozwój w obszarach: gospodarki, społeczeństwa i środowiska, a także dodatkowo w obszarze rozwoju instytucjonalno- politycznego. Dla monitorowania zmian w długoterminowym funkcjonowaniu Gminy rekomendowane jest porównywanie co trzy lata wybranych danych, które obejmują różne aspekty obszarów zrównoważonego rozwoju, jak np.:

- w obszarze gospodarczym: struktura podmiotów gospodarczych, media techniczne i dostępność usług, energia, użytkowanie gruntów, gospodarka odpadami;
- w obszarze społecznym: demografia, ochrona zdrowia, rynek pracy, mieszkalnictwo, edukacja i nauka, integracja społeczna;
- w obszarze środowiska: gospodarka wodna, ściekowa, przestrzenna;
- w obszarze instytucjonalno-politycznym: aktywność obywatelska, dochody i wydatki budżetu, zrównoważone wzorce konsumpcji.

Monitorowanie zachodzących zmian jest działaniem obejmującym obserwowanie rzeczywistości poprzez ocenę wybranych jej elementów w określonych odstępach

czasowych. Uwzględniając perspektywę zrównoważonego rozwoju – nadrzędną w niniejszym opracowaniu – rekomendowane do monitorowania są czynniki obejmujące sferę gospodarczą, społeczną i środowiskową. Model monitoringu obejmuje perspektywę rzeczową (zestaw wskaźników) i czasową (realizację w określonym czasie – np. w pierwszym kwartale każdego roku). Poniższa tabela zawiera przykładowy zestaw wskaźników⁵, który może być wykorzystany Tabela Monitorowania Zrównoważonego Rozwoju Gminy. Zbierane rokrocznie dane powinny być gromadzone w celu porównań w analogicznych okresach czasu, i poddawane analizie zakończonej rekomendacjami dalszych działań i ewentualnych zmian.

Tabela 21. Wskaźniki monitorujące poziom zrównoważonego rozwoju gminy w perspektywie długookresowej według wybranych dziedzin

Tabela monitorowania poziomu zrównoważonego rozwoju gminy			
Rozwój gospodarczy	Struktura zatrudnienia	Udział pracujących w usługach (w%)	
		Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata	
		Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata	
	Generowanie zysków	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca (w zł)	
		Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca (w zł)	
		Udział wydatków inwestycyjnych samorządu w wydatkach ogółem budżetu gminy (w %)	
		Udział wydatków na transport i łączność w budżecie gminy	
		Wydatki inwestycyjne majątkowe per capita	
		Wydatki na transport i łączność per capita	
		Udział dochodów własnych w budżecie gminy	
		Wzrost produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca	
	Przedsiębiorczość i struktura zatrudnienia	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	
		Liczba podmiotów nowozarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców	
	Infrastruktura	Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej na km ² powierzchni (w km)	
		Długość czynnej sieci kanalizacyjnej rozdzielczej na km ² powierzchni (w km)	
		Długość czynnej sieci gazowej rozdzielczej na km ² powierzchni (w km)	
		Powierzchnia zabudowana i zurbanizowana	
	Rolnictwo	Udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni ogółem (w %)	
		Udział gruntów ornych w powierzchni użytków rolnych (w %)	
		Powierzchnia użytków rolnych na jednego mieszkańca	
Rozwój społeczny	Demografia, starzenie się społeczeństwa	Liczba mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (wskaźnik obciążenia demograficznego)	
		Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców (różnica między	

⁵ Opracowanie na podstawie: T. Borys (red.), Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Warszawa – Białystok, 2005; za: M. Adamowicz, A. Smarżewska „Model oraz mierniki trwałego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w ujęciu lokalnym”, WNE SGGW

		liczbą urodzeń a liczbą zgonów na 1000 mieszkańców)	
		Saldo migracji ogółem	
	Edukacja	Udział wydatków na oświatę i wychowanie w wydatkach gminy ogółem (w %)	
		Liczba dzieci w przedszkolach na 100 dzieci w wieku 3 – 6 lat	
		Liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych na 1000 mieszkańców	
		Liczba komputerów w szkołach z dostępem do Internetu na 1000 mieszkańców	
		Wydatki budżetu na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca (w zł)	
	Aktywność ekonomiczna mieszkańców	Stopa zatrudnienia (liczba pracujących na 1000 mieszkańców) lub Udział pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (w %)	
		Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	
		Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	
	Ubóstwo i wykluczenie społeczne	Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie mieszkańców aktywnych zawodowo w liczbie mieszkańców aktywnych zawodowo (w %)	
		Liczba zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	
		Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	
		Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	
		Wydatki budżetu na opiekę społeczną na 1 mieszkańca (w zł)	
	Poziom i jakość życia	Powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na osobę (w m ²)	
		Liczba osób przypadających na izbę	
		Liczba ludności na 1 przychodnię	
		Liczba mieszkańców na placówkę apteczną	
		Liczba samochodów osobowych na 1000 ludności	
		Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	
		Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	
		Wydatki na biblioteki na jednego mieszkańca (w zł)	
Rozwój środowiskowy	Infrastruktura	Odsetek (%) ludności korzystającej z instalacji wodociągowej	
		Odsetek (%) ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej	
		Odsetek (%) ludności korzystającej z instalacji gazowej	
		Odsetek (%) ludności objętej usługami oczyszczalni ścieków	
	Inwestycje	Nakłady na środki trwałe w zakresie niekonwencjonalnych źródeł energii	
		Nakłady inwestycyjne na ochronę wód i gospodarkę ściekową na jednego mieszkańca (w zł)	
	Gospodarowanie odpadami	Odpady komunalne wytworzone na 1 mieszkańca	
		Odpady komunalne unieszkodliwiane poprzez składowanie	

		na 1 mieszkańca	
	Ochrona i zrównoważony rozwój	Udział powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem (w %) - lesistość	
		Udział odnowień leśnych i zalesień w ogólnej powierzchni lasu (w %)	
	Wykorzystanie i jakość wód	Zużycie wody przez gospodarstwa domowe na 1000 mieszkańców (w dam ³ / rok)	
		Ludność korzystająca z sieci wodociągowej do ludności zamieszkałej ogółem (w %)	
		Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej do ludności zamieszkałej ogółem (w %)	
Rozwój turystyki, sportu i rekreacji	Aktywność sportowa i kulturalna	Wydatki budżetu na kulturę fizyczną i sport na 1000 mieszkańców (w zł)	
		Wydatki na ośrodki kultury na jednego mieszkańca (w zł)	
		Wydatki na kulturę i sztukę na jednego mieszkańca (w zł)	
		Wydatki na promocję regionu na jednego mieszkańca (w zł)	
	Sezonowość turystyczna	Liczba miejsc noclegowych	
		Miesięczne obłożenie bazy noclegowej	
		Liczba stałych miejsc pracy w turystyce	
Rozwój instytucjonalny	Aktywność obywatelska	Frekwencja w wyborach parlamentarnych	
		Frekwencja w wyborach samorządowych	
		Liczba organizacji pozarządowych	
		Liczba osób działających w organizacjach pozarządowych	
	Cyfryzacja usług społecznych	E-administracja – dostępność usług* on-line	
		Liczba gospodarstw domowych z dostępem do szerokopasmowego Internetu	

*Odsetek z 20 (12 dla obywateli i 8 dla biznesu) podstawowych usług administracji publicznej uznanych w Europie za standardowe, w pełni dostępnych on-line, tzn. dla których możliwe jest wprowadzenie całkowicie elektronicznej obsługi. Usługi dla ludności: podatki dochodowe, pośrednictwo pracy, świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dokumenty tożsamości, rejestracja samochodu, wnioski o pozwolenie na budowę, zgłoszenie na policję, biblioteki publiczne, akty urodzenia, zgonu i zawarcia małżeństwa, zapisy na uczelnię wyższą, ewidencję meldunkową, usługa związana ze zdrowiem. Usługi dla przedsiębiorstw: składki na ubezpieczenie społeczne pracowników, podatek od osób prawnych, VAT, rejestracja działalności gospodarczej, przekazywanie danych do urzędu statystycznego, zgłoszenie celne, decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, zamówienia publiczne.

Źródło: opracowanie własne

Gmina na tle kraju

Część teoretyczną Aneksu przeznaczono na prezentację wskaźnikowych ocen gminy. W rozdziale przeznaczonym na analizę wskaźnika zrównoważonego rozwoju pokazano na mapach perspektywę rozwoju gmin w Polsce. Zestawienie prezentowanych map pokazuje, że gmina Giby jest położona ogólnie słabo rozwiniętej części kraju. Kolejna z prezentowanych map obrazuje dynamikę rozwoju – która jest dla regionu przeciętna, a w części zachodniej i północnej województwa nawet jest wyższa od przeciętnej i wysoka.

Ranking Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego wskazuje pozycję gminy Giby na tle innych gmin w kraju. Monitorowanie poziomu rozwoju Gminy w oparciu o przyjęty zestaw wskaźników może być dość trudne ze względu na przyjęty

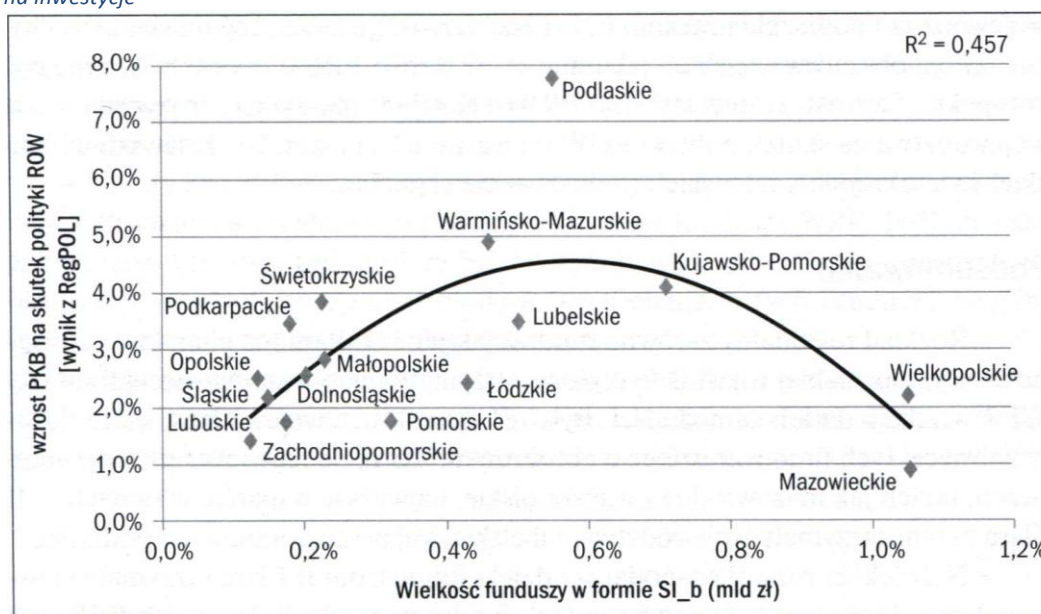

algorytm, w którym wybranym elementom przypisuje się większe wagi niż innym, a występowanie niektórych zjawisk skutkuje punktacją ujemną. Niemniej, sumaryczna pozycja pozwala na ocenę Gminy w perspektywie pozostałych gmin wiejskich w kraju, a monitorowanie pozycji gminy w rankingu na przestrzeni kilku lat pozwoli ocenić dynamikę i poziom zrównoważonego rozwoju.

Monitorowanie poziomu rozwoju gminy może być realizowane przy wykorzystaniu wskaźników rozwoju, które mogą być (i powinny) dobierane indywidualnie, z uwzględnieniem obszarów istotnych z perspektywy podejmowanych przez Gminę działań w danym okresie. Ważne jest, żeby dobrane wskaźniki były porównywalne w perspektywie długookresowej – przykładowe cechy, które mogą jako wskaźniki obrazować poziom rozwoju gminy, zawarto w tabeli w punkcie „Monitorowanie poziomu zrównoważonego rozwoju, przykładowe wskaźniki”.

Poszczególne regiony w różny sposób skorzystały na środkach unijnych z dotychczasowego okresu finansowania. Zaprezentowany poniżej wykres przedstawia przykładowy zakres wykorzystania unijnych środków (z I i II filara Wspólnej Polityki Rolnej 2004-2009⁶) w perspektywie poszczególnych województw relację pomiędzy wzrostem gospodarczym a wielkością środków z II filara przeznaczonych na inwestycje.

Wykres 1. Zależność między wzrostem gospodarczym województw a wielkością środków z II filara przeznaczonych na inwestycje

Źródło: M. Stanny, M. Drygas „Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce”, IRWiR PAN, Warszawa 2012

⁶ W źródłowej publikacji analizie poddano fundusze obejmujące dopłaty bezpośrednie w latach 2004-2009, PROW 2004-2006 oraz SPO 2004-2006), por. K. Zawalińska | Instrumenty i efekty wsparcia Unii Europejskiej dla regionalnego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce”, IRWiR PAN, Warszawa 2009 za: K. Zawalińska „Regionalne zróżnicowanie absorpcji wsparcia unijnego dla polskiej wsi i jego skutki dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju” w: M. Stanny, M. Drygas [red. nauk.] „Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce. Problemy i perspektywy rozwoju”, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2010

Powyższy wykres, chociaż obrazuje jeden z elementów stanowiących system wsparcia dla rozwoju wsi, pokazuje, że wysokość przekazanego finansowego wsparcia przełoży się na rozwój gospodarczy (tu mierzony jako przyrost netto PKB). Widoczne na prawym końcu poziomej osi województwa mazowieckie i wielkopolskie, które otrzymały największe dofinansowania, nie znajdują się w najwyższych punktach osi pionowej obrazującej poziom rozwoju. Tam najwyżej odnotowane są województwa ze średnią dotacją. Na szczególną uwagę zasługują województwa skoncentrowane w początku wykresu – i wśród tej grupy znajduje się woj. podkarpackie, ważne w perspektywie aktualizowanej strategii. W cytowanym opracowaniu analizującym wydatkowanie funduszy unijnych zawarto wnioski:

- słabiej rozwinięte regiony otrzymały relatywnie najwięcej funduszy Wspólnej Polityki Rolnej w stosunku do ich zamożności,
- przeznaczenie funduszy na inwestycje przekładało się na rozwój gospodarczy regionów,
- potrzebne są dalsze środki wspierające zarówno rozwój inwestycyjny jak i kapitał ludzki, a to oznacza, że należy wspierać:
  - inwestycje w nowe technologie i innowacje,
  - inwestycje umożliwiające rolnikom korzystanie z nowych technologii,
  - inwestycje wspierające mobilność zawodową rolników i ludności bezrolnej (wsparcie rozwoju nowych miejsc pracy), w tym przekwalifikowania zawodowe, wsparcie samozatrudnienia, wsparcie tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości itp.,
- należy upraszczać procedury w działaniach inwestycyjnych (szczególnie tych wymagających biznesplanów i przygotowania finansowego) a także edukować rolników w zakresie korzystania z nich,
- realizowane działania w zakresie polityki rozwoju wsi kierowane są do rolników, którzy stanowią mniejszość mieszkańców, zatem bezrolna większość pozostaje bez dedykowanej im oferty wspierającej.

Różnice pomiędzy rozwojem poszczególnych obszarów obrazuje przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego⁷. Taki wskaźnik syntetyczny powstaje poprzez zsumowanie miar i wag dla wybranych cech w gminie. Uwzględnione w tym przypadku elementy (cechy gmin) to:

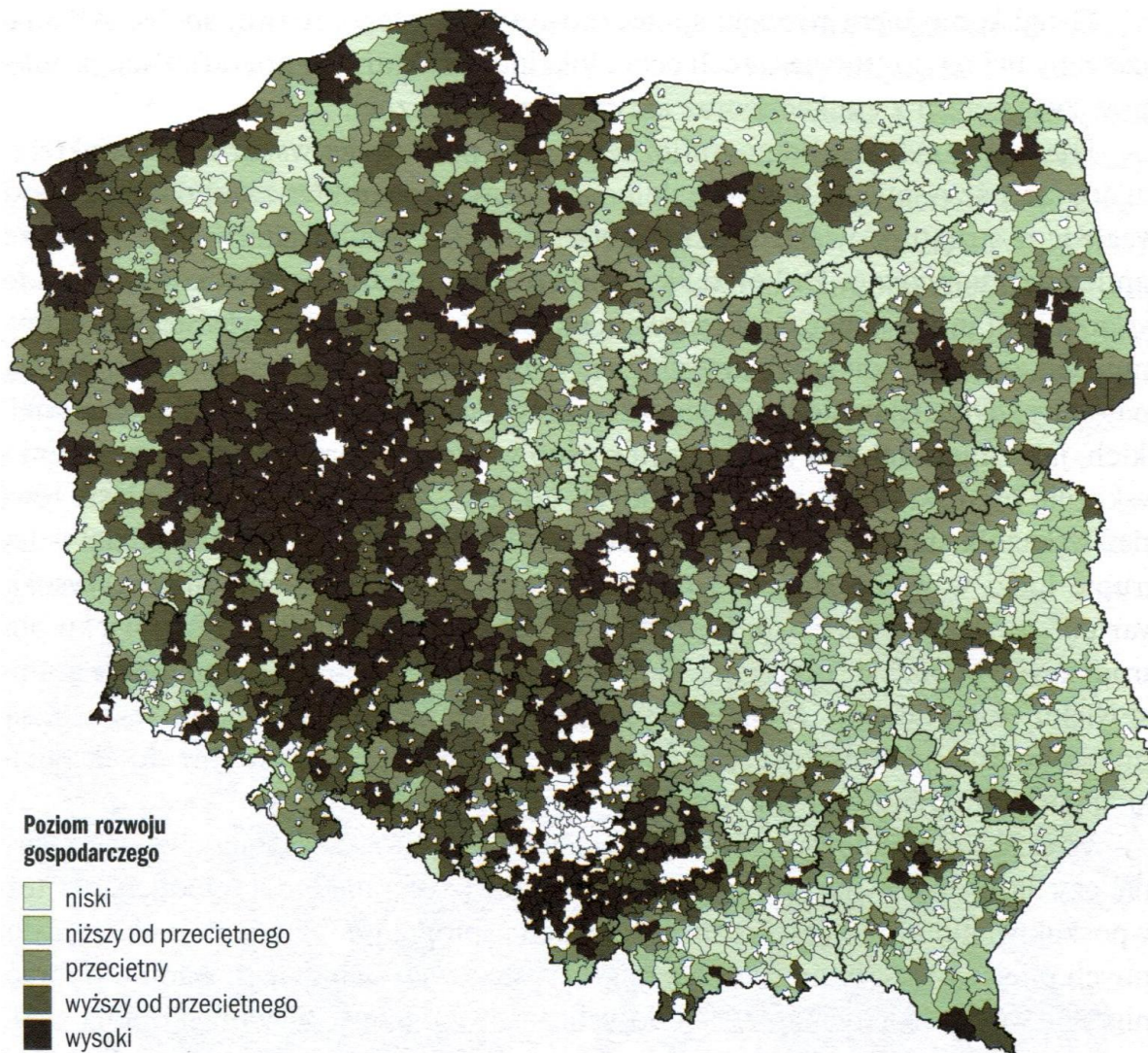
- poziom dezagregacji lokalnej struktury gospodarczej,
- charakterystyka sektora rolniczego,
- charakterystyka sektora pozarolniczego,
- stopień zrównoważenia lokalnego rynku pracy,
- zasobność i wyposażenie (głównie infrastrukturalne) obszaru.

Naniesienie na mapę z uwzględnieniem gmin wskazuje na perspektywę określonej jednostki na tle innych gmin w kraju (s. 14- 15), co przedstawia poniższy rysunek.

⁷ Por. A. Rosner „Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich a dynamika przemian” w w: M. Stanny, M. Drygas [red. nauk.] „Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce...”, op. cit.

Mapa 2. Syntetyczna ocena poziomu rozwoju gospodarczego

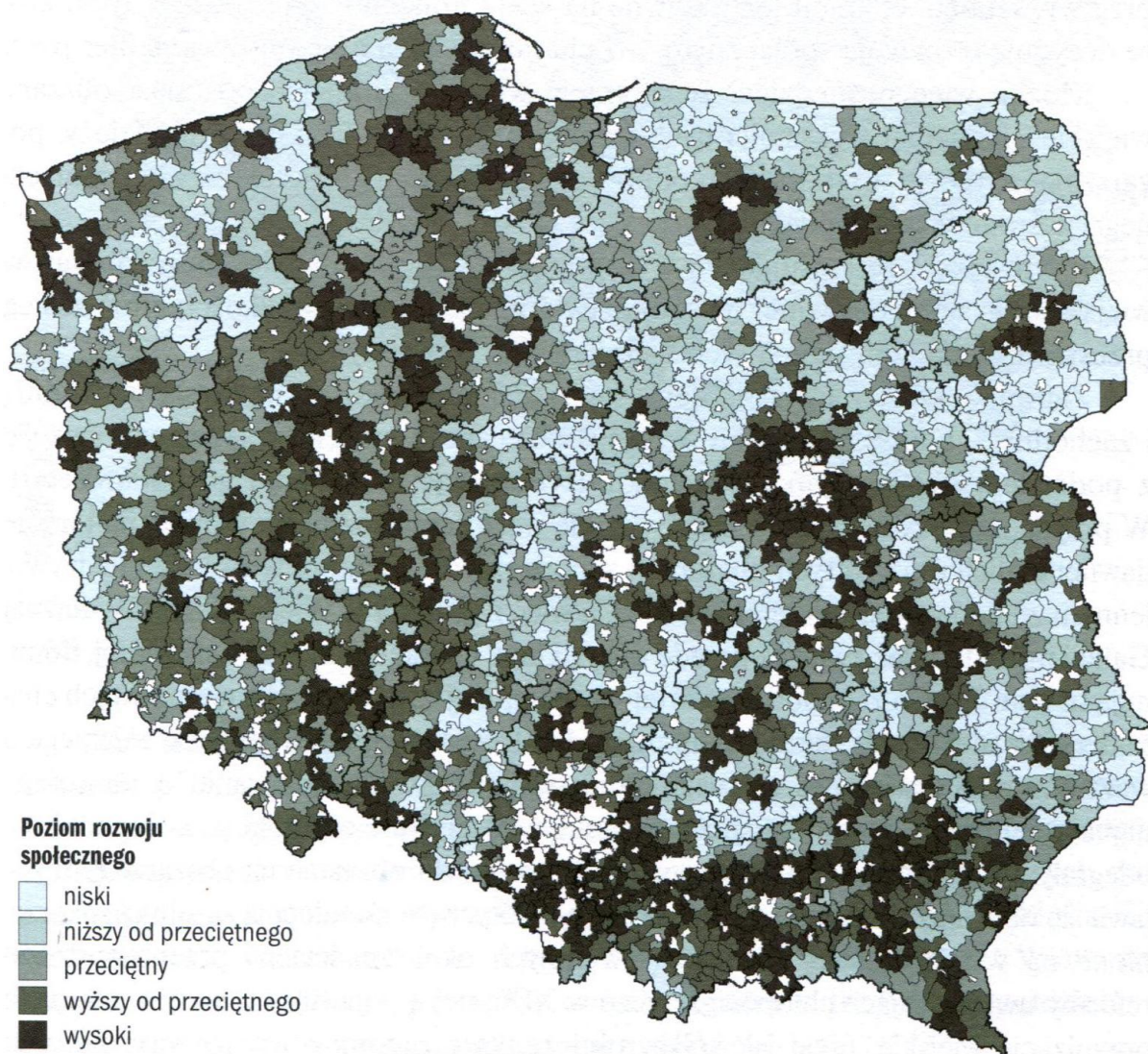

Źródło: M. Stanny, M. Drygas „Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce”, IRWiR PAN, Warszawa 2012

Graficzne zobrazowanie na tle mapy Polski wskazuje, że lepiej rozwinięte gospodarczo są obszary części zachodniej kraju, ponadto – umowna wewnętrzna granica pomiędzy obszarami bardziej i mniej rozwiniętymi nakłada się na granice rozbiorów. Ponadto, relatywnie wysoki poziom rozwoju charakteryzuje gminy sąsiadujące z dużymi ośrodkami miejskimi (jak np. Warszawa, Poznań, Wrocław).

Rozwój gospodarczy to jednak tylko jedna część całego wskaźnika – drugą jest rozwój społeczny. W tym przypadku uwzględniono takie cechy jak lokalna struktura demograficzna, problemy związane z edukacją oraz aktywność społeczna. Rozkład został przedstawiony na mapie kraju.

Mapa 3. Syntetyczna ocena poziomu rozwoju społecznego

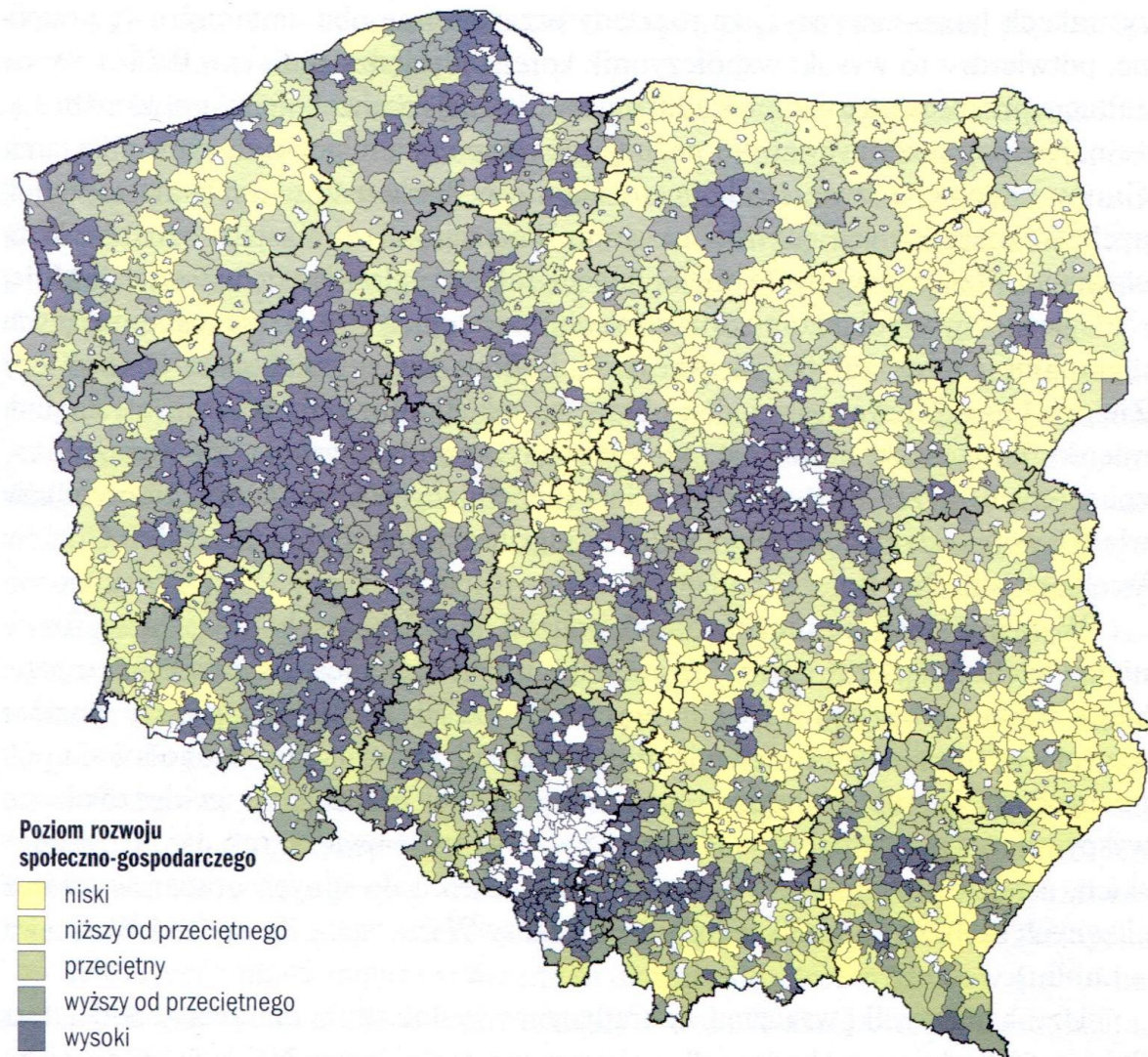
Źródło: M. Stanny, M. Drygas „Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce”, IRWiR PAN, Warszawa 2012

Także i w przypadku wskaźnika rozwoju społecznego widać koncentrację wokół dużych miast, jednak zmienia się rozkład terytorialny, który tylko częściowo pokrywa się z mapą rozwoju gospodarczego. Stosunkowo wysokie wartości czynnika społecznego wystąpiły na obszarze dawnej Galicji a także suburbiach Warszawy i – w nieco mniejszym zakresie – w centralnej Wielkopolsce.⁸

Zestawienie danych obrazujących rozwój gospodarczy i rozwój społeczny pozwoliło uzyskać syntetyczny wskaźnik rozwoju społeczno – gospodarczego, a jego wizualizacja na mapie wizualizuje charakterystykę w perspektywie kraju.

⁸ Autor opracowania źródłowego interpretuje tę sytuację jako skutek: w Galicji jako skutek charakteru osadniczego i skoncentrowanych wsi a także stosunkowo niewielkich migracji wewnętrznych (co oznacza, że młodzież nie wyjeżdża na stałe do miast). W Wielkopolsce: stosunkowo wcześnie wprowadzonemu obowiązkowi szkolnemu co przełożyło się na silniejsze tradycje edukacyjne na wsi, a także działalności wiejskich organizacji społecznych (kółka rolnicze, kasy zapomogowe, ruch spółdzielczy).

Mapa 4. Syntetyczna ocena poziomu rozwoju społeczno - gospodarczego

Źródło: M. Stanny, M. Drygas „Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce”, IRWiR PAN, Warszawa 2012

Teza, że poziom rozwoju gospodarczo – społecznego w Polsce jest najwyższy w obszarach wokół miast i aglomeracji jest powszechnie znana, powyższa mapa obrazuje skalę i zakres tego zróżnicowania. Widoczne główne centra rozwoju zlokalizowane są wokół Warszawy, Trójmiasta, Poznania, Wrocławia i Łodzi oraz w strefie obejmującej Kraków i aglomerację katowicką. Regionalne centra o nieco mniejszym poziomie rozwoju widoczne są wokół takich miast jak Rzeszów, Lublin, Kielce, Białystok, Olsztyn, Zielona Góra, a także wokół miast niegdyś wojewódzkich jak Koszalin, Gorzów Wlkp. czy Piła. Wyraźnie jest widoczny porozbiorowy podział na rozwiniętą Polskę zachodnią i słabszy rozwojowo wschód kraju.

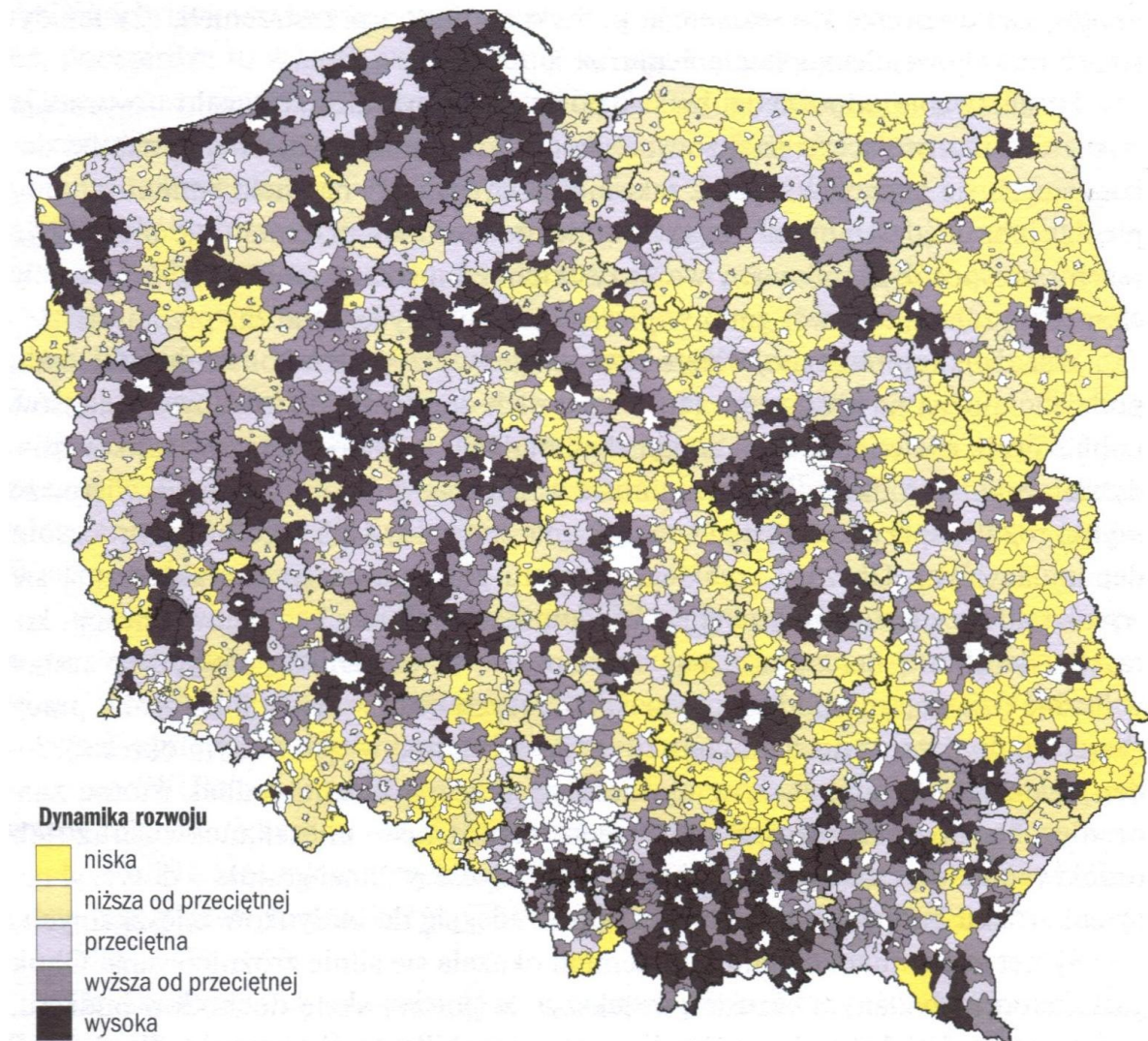
Uzyskany obraz kraju i jego rozwoju gospodarczo – społecznego analizowany w perspektywie zachodzących w czasie zmian, pozwala określić dynamikę procesu zmian i kluczowe czynniki.

Wykorzystano kilka grup czynników:

- odnosząca się do lokalnych finansów publicznych,
- zmiany w zakresie ludnościowym (przyrost lub ubytek ludności),
- liczebność działających podmiotów gospodarczych oraz sytuacja rynku pracy,

- dodatkowo uwzględniono wskaźnik natężenia ruchu budowlanego w zakresie budownictwa mieszkaniowego (co obrazuje pośrednio zamożność mieszkańców oraz ich plany zamieszkiwania w gminie).

Mapa 5. Syntetyczny stopień oceny dynamiki zmian społeczno – gospodarczych

Źródło: M. Stanny, M. Drygas „Przestrzenne, społeczno-ekonomiczne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce”, IRWiR PAN, Warszawa 2012

Zestawienie uzyskanych w badaniu wyników na mapie pokazuje, że najszybciej rozwijają się gminy sąsiadujące z dużymi i średnimi miastami, co wynika głównie z dostępu do rynku pracy (wyjątek w skali kraju stanowi region centralnego okręgu przemysłowego). Najślabszy rozwój jest widoczny na obszarach wschodnich, i stosunkowo korzystny na terenie dawnej Galicji. Rejon ten charakteryzuje się niezbyt wysokim poziomem rozwoju gospodarczo – społecznego, ale za to dużą dynamiką rozwojową. Może to wynikać z osadniczego charakteru regionu (duże wsie, relatywnie gęsta sieć lokalnych ośrodków miejskich) a także z napływem środków od osób, które wyemigrowały w celach zarobkowych.

Wnioski z takiego potraktowania zagadnienia rozwoju gospodarczo – społecznego: jest to zjawisko mierzalne, poddające się obserwacjom i analizie. Dobór właściwego syntetycznego

wskaźnika rozwoju lokalnego pozwoli monitorować zakres i poziom zmian, co ułatwi wdrożenie i ocenę założeń strategicznych.

Inną możliwością do oceny gminy na tle innych gmin w kraju jest odniesienie do rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego, który jest od niemal 10-ciu lat rokrocznie opracowywany przez Wydział Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej. Głównym celem rankingu jest próba prezentacji najlepiej rozwiniętych miast i gmin w Polsce oraz analiza głównych czynników rozwoju. Racjonalne wykorzystywanie zasobów gminnych, wieloletni plan na jej rozwój, a przede wszystkim kontrola realizacji tego planu, przy jednoczesnej deklaracji do poszanowania środowiska naturalnego jest jednym z podstawowych i najważniejszych zadań każdej jednostki samorządowej.

Ranking może też być podstawą do określania ich słabych i mocnych stron, i może stanowić bazę do formułowania celów i uwzględniania najważniejszych czynników w dalszym ich rozwoju. Badanie oparte na danych Głównego Urzędu Statystycznego daje gwarancję niezależności i rzetelności rankingu, który przekrojowo pokazuje jak rozwijają się wszystkie gminy i województwa w Polsce. Warto dodać, że metoda jaka została zastosowana w badaniu jest na tyle uniwersalna, że umożliwia przygotowanie rankingu wszystkich Jednostek Samorządu Lokalnego, z podziałem na 4 grupy: gminy wiejskie, miejskie, miejsko-wiejskie oraz miasta na prawach powiatu. Osiągane rezultaty zależą od wielu czynników, wśród których należy wymienić doświadczenie samorządów oraz wynikającą z tego ciągłość działań rozwojowych, potencjał gospodarczy i charakter administracyjny. W związku z powyższym przygotowywane są cztery rankingi, a mianowicie ranking gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich, a także miast na prawach powiatu.

Ranking opiera się na analizie 16 wskaźników GUS obejmujących trzy zasadnicze obszary funkcjonowania wszystkich jednostek samorządowych: gospodarczy, społeczny oraz ochronę środowiska. **Zmienne przyjęte przy tworzeniu rankingu:**

- 1) wydatki inwestycyjne majątkowe per capita (10 zł = 1 punkt);
- 2) wydatki na transport i łączność per capita (10 zł = 1 punkt);
- 3) udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w budżecie gminy (1% = 1 punkt);
- 4) udział wydatków na transport i łączność w budżecie gminy (1% = 1 punkt);
- 5) udział dochodów własnych w budżecie gminy (1% = 1 punkt);
- 6) liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców (1 podmiot = 1 punkt);
- 7) liczba pracujących na 1000 mieszkańców (1 pracujący = 1 punkt);
- 8) liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców (1 bezrobotny = minus 1 punkt);
- 9) napływ ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (1 osoba = 1 punkt);
- 10) odpływ ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (1 osoba = minus 1 punkt);
- 11) liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych na 1000 mieszkańców (1 absolwent = 1 punkt);
- 12) liczba komputerów w szkołach z dostępem do Internetu na 1000 mieszkańców (1 komputer = 1 punkt);

- 13) odsetek radnych z wyższym wykształceniem (1% = 1 punkt);
- 14) procent ludności objętej usługami wodociągowymi (1% = 1 punkt);
- 15) procent ludności objętej usługami kanalizacyjnymi (1% = 1 punkt);
- 16) procent ludności objętej usługami oczyszczalni ścieków (1% = 1 punkt).

Zestawienie wybranych cech w rankingu pokazuje, jakie czynniki są brane pod uwagę przy ocenie potencjału gminy, wskazuje, jakie cechy mogą stać się wskaźnikami do monitorowania poziomu rozwoju gminy lub osiągnięcia założonych celów. Ujęcie gminy Giby wśród innych gmin wiejskich obrazuje nie tylko pozycję w rankingu ale także stwarza możliwość analizy czynników (zmiennych) i wskazania najsilniejszych i najsłabszych cech gminy na tle innych gmin (w 2011 r. było łącznie 1517 gmin wiejskich).

STRATEGIA ROZWOJU GMINY NA LATA 2014 - 2020

Tabela 22. Zestawienie wartości wskaźników zrównoważonego rozwoju za 2011 r. dla 10 pierwszych gmin wiejskich w rankingu oraz gminy Giby

Nazwa gminy	Kleszczów	Puchaczów	Kobierzycze	Tarnowo Podgórne	Suchy Las	Komorniki	Rewal	Giby	Krasnopol	Chlewiska	Brzyska
Rodzaj wskaźnika											
Lokata w rankingu	1	2	3	4	5	6	7	1407	1569	1570	1571
Wydatki majątkowe inwestycyjne per capita	1 472,72	515,81	162,17	87,21	339,19	154,57	172,96	95,06	9,20	35,98	19,32
Wydatki na transport i łączność per capita	36,37	52,70	32,09	16,63	42,69	42,21	22,34	24,15	3,71	13,13	7,02
Odsetek wydatków majątkowych inwestycyjnych w budżecie	975,84	34,94	79,41	75,73	191,64	109,45	94,40	7,11	18,37	11,32	24,13
Odsetek wydatków na transport i łączność w budżecie	24,10	3,57	15,71	14,44	24,12	29,89	12,19	1,81	7,41	4,13	8,77
Odsetek dochodów własnych w budżecie	97,14	54,08	84,75	82,14	83,15	80,14	83,95	35,74	43,54	20,33	17,16
Liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców	3 554,25	1 252,62	1 243,05	826,91	414,21	448,44	270,11	65,04	37,25	51,07	35,17
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	-38,02	-32,74	-20,21	-13,95	-13,70	-13,26	-70,96	-114,93	-83,31	-170,65	-81,39
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	73,36	59,58	131,46	193,40	196,94	162,13	343,45	57,12	39,27	48,00	41,08
Napływ ludności na 1000 mieszkańców	25,83	17,32	33,47	32,60	35,60	55,72	23,21	8,60	9,06	11,15	11,05
Odpływ ludności na 1000 mieszkańców	-7,44	-15,61	-12,91	-10,72	-14,55	-13,64	-5,54	-14,11	-15,86	-12,61	-7,78
Liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych na 1000 mieszkańców	0,00	0,00	6,95	2,02	0,00	1,05	0,53	0,00	0,00	0,00	0,00
Liczba komputerów z dostępem do Internetu w szkołach na 1000 mieszkańców	31,00	36,36	16,50	16,95	12,85	8,86	26,91	20,65	11,58	13,09	19,76
Odsetek radnych z wyższym wykształceniem	13,33	13,33	33,33	42,86	40,00	46,67	53,33	13,33	13,33	33,33	20,00
Odsetek mieszkańców objętych usługami wodociągowymi	94,69	91,17	92,54	94,75	95,70	95,61	97,68	65,49	33,43	63,35	0,00
Odsetek mieszkańców objętych usługami kanalizacji ścieków	75,49	26,99	49,24	65,86	65,06	58,16	94,59	0,00	0,00	0,00	0,00
Odsetek mieszkańców objętych usługami oczyszczalni ścieków	45,98	49,02	24,32	83,72	48,34	81,86	91,45	0,00	0,00	0,00	0,00
Punktacja sumaryczna	6 474,63	2 159,14	1 971,87	1 610,55	1 561,24	1 347,85	1 310,60	265,06	126,98	121,62	114,30
Wydatki na projekty inwestycyjne per capita	2448,56	550,75	241,58	162,95	530,83	264,03	267,36	102,18	27,57	47,29	43,45
Odsetek wydatków na projekty inwestycyjne	60,47	56,27	47,80	31,06	66,81	72,09	34,53	25,95	11,12	17,26	15,79
Saldo migracji	18,39	1,71	20,56	21,88	21,05	42,08	17,67	-5,51	-6,80	-1,45	3,27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych bazy rankingu Zrównoważonego Rozwoju JST

Urząd Gminy Giby *** Giby 74 A, 16-506 Giby *** tel. 87 516 50 37, faks 87 516 50 38

www.giby.pl

*Opisowa charakterystyka Gminy*ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE⁹

Klimat i Temperatura

Gmina Giby położona jest w centralnej części krainy klimatycznej zwanej Krainą Sejneńską. Jest to kraina z uciążliwymi, zróżnicowanymi warunkami klimatycznymi dla rozwoju rolnictwa. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,20 C, średnia temperatura stycznia -4,8 0 C, a średnia temperatura lipca 17,10 C.

Okres wegetacyjny dla roślin na obszarze gminy waha się od 180 do 195 dni. Średnia data przymrozków późnych przypada na 15 maja, wczesnych na 27 września, ale na całym obszarze gminy okresy te ulegają zmianom w kierunku zachodnim i północnym jak i w obrębie większych jezior. Średnie roczne zachmurzenie nieba wynosi 6,4. Liczba dni pogodnych 31,5, a pochmurnych 120. najmniejsze średnie zachmurzenie występuje w miesiącach: IV, V, IX i waha się od 5,2 do 5,6 pokrycia nieba. Występują tu duże amplitudy temperatury dobowej z częstym inwersyjnym układem temperatur. Są to obszary najdłużej występujących przymrozków i mgieł w ciągu roku.

Opady atmosferyczne

Rozkład opadów kształtuje się w granicach 520 - 590mm. Na południu gminy ilość opadów wzrasta do 590mm. W rozkładzie rocznym opady wykazują korzystny stosunek opadów okresu wegetacyjnego do sumy rocznej w granicy 65%. Z badań wieloletnich wynika, że niedobory opadów występują okresami w lipcu, w szczególności w październiku.

Rozkład przestrzenny burz związany jest z charakterem krajobrazu. Najmniej burz występuje w okolicy Gib (12,3), a liczba wzrasta w kierunku zachodnim (15). Wskaźnik burz gradowych wynosi 4.

Krajobraz i rzeźba terenu

Teren Gminy Giby charakteryzuje się urozmaiconym ukształtowaniem powierzchni terenu. Rzeźba terenu jest stosunkowo młoda i powstała w trakcie ostatniego zlodowacenia bałtyckiego, a dokładnie stadiału poznańskiego. Teren Gminy pokrywają faliste i pagórkowate formy, pola kemowe, rozległe równiny sandrowe (głównie porośnięte lasami), równiny pojezierne, liczne jeziora rynnowe i wytopiskowe oraz torfowiska na ogół o niewielkiej powierzchni, zajmujące zagłębienia terenu.

⁹ Charakterystyka na podstawie danych zawartych w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Giby na lata 2005 - 2013

Podział pod względem fizycznogeograficznym na kompleksowe jednostki odzwierciedlające uwarunkowania rzeźby terenu i zmienność klimatyczną na obszarze gminy Giby przedstawia się następująco: Pojezierze Wschodniosuwalskie (842.73) i Równina Augustowska (842.74), których obszar pokrywa się z obszarem gminy Giby, są mezoregionami stanowiącymi część makroregionu geograficznego nazywanego Pojezierzem Litewskim (842.7). Pojezierze to jest częścią podprovincji geograficznej o nazwie Pojezierze Wschodniobałtyckie (842), to z kolei wchodzi w skład prowincji Wschodniobałtycko - Białoruskiej (84). Największą częścią tego systemu jest tzw. megaregion - Niż Wschodnioeuropejska (8). Dla podkreślenia stopnia zróżnicowania obszaru mezoregionów, w 1985 r. A. Richling dokonał podziału województwa na 37 mniejszych jednostek tzw. mikroregionów (w systemie podziału fizycznogeograficznego Polski oznaczone są one cyfrą sześć).

W obrębie obszaru gminy Giby znalazły się 4 takie jednostki:

842.73

842.733 Pojezierze Wigierskie

842.734 Pagórki Sejneńskie

842.74

842.743 Równina Frąckowska

842.745 Równina Mikaszewska

Pojezierze Wigierskie

(pow. 329 km) tylko w niewielkim stopniu obejmuje zasięgiem teren gminy. Jego obszar zajmuje morena denną falistą i pagórkowatą, występuje dużo dolin i obniżen wypełnionych utworami deluwialnymi i torfowymi. Wschodnie brzegi jeziora Wigry porastają lasy występujące na sandrach, głównie bory mieszane i sosnowe. Bujnie rozwinięta jest roślinność stref przybrzeżnych. Jeziora stanowią tu 6,4% terenu. Obszar regionu pod względem hydrograficznym należy do dorzecza Niemna, do którego wpada rzeka Marycha i Czarna Hańcza.

Pagórki Sejneńskie

(pow. 327 km) charakteryzuje się zmienną rzeźbą terenu z przewagą wzgórz i pagórków oraz równin falistych. Dominuje gliniasta i piaszczysto - gliniasta morena denną. Gleby użytkowane są rolniczo. Lasy mieszane i grądy zajmują zaledwie 9% terenu. Region leży w dorzeczu rzeki Marycha.

Równina Frąckowska

(pow. 408 km) charakteryzuje się równinną rzeźbą terenu. Ze względu na ubogie piaszczysto - żwirowe podłoże występują tu prawie wyłącznie lasy. Są to bory mieszane i sosnowe. Teren przecina Czarna Hańcza, przyjmując większy lewy dopływ - Wierśniankę.

Równina Miklaszewska

(pow. 134 km) stanowi kontynuację Równiny Studzienicznej. Jest to niższy poziom sandrowy, w granicach którego występują wyspy morenowe. Porosnięta jest lasem z przewagą borów sosnowych i mieszanych. Mikroregion przecina Czarna Hańcza w dolinie której występują łąki.

Budowa geologiczna

Gmina Giby leży na terenie północno - wschodniej Polski. Budowa geologiczna tego obszaru wynika z położenia na skraju starej monolitycznej prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej. Fundament krystaliczny zalega tu bardzo płytko pod powierzchnią terenu i pokrywy jest co najmniej kilkusetmetrową warstwą skał osadowych. Utwory powierzchniowe stanowią w większości osady moreny dennej i czołowej, będące skutkiem zlodowacenia pleistocénskiego, osady fluwioglacjalne (piaski i żwiry sandrowe, mułki i ropy) oraz osady eolityczne (piaski wydymowe). Na terenie gminy występują też utwory holocénskie (osady aluwialne w dolinach rzek i osady organiczne tj. torfy). Wszystkie wyżej wymienione utwory są skałami macierzystymi dla różnych typów gleb występujących na terenie gminy.

Ponad 75% powierzchni terenu zajmują lasy w większości rosnące na równinie sandrowej wbudowanej z piasków i żwirów. Pozostała część tego obszaru wykorzystywana jest rolniczo, co stanowi zaledwie 55 km² powierzchni pokrytej w większości glebami słabymi i mało urodzajnymi. Z analizy map glebowo-rolnych tego terenu wynika, iż na obszarze rolniczym przeważają gleby brunatne właściwe i kwaśne na glinach lekkich i średnich, powstałe z glin zwałowych, tworzące tzw. kompleks zbożowo pastewny. Występują one na terenie wsi: Daniłowce, Iwanówka, Konstantynówka, Kukle, Pomorze, Białowierśnie, Białogóry oraz na terenach między Białogórami, Karolinem i Białorzeczką, a Gibami. Kompleks żytmi słaby występujący przeważnie na glebach brunatnych właściwych i kwaśnych (na piaskach luźnych i słabo gliniastych, piaskach gliniastych lekkich, glinach średnich i lekkich) obejmuje tereny wsi: Pogorzelec, Krasne, Wierśnie, Budwieć, Stanowisko, Okótek, Dworzysko, oraz obszar między Konstantynówką a Gibami. Kompleks żytmi słaby obejmuje również wsie: Studziany Las, Sarnetki, Gulbin, Tartaczysko, Frącki i Głęboki Bród z tą jednak różnicą iż utworzony jest na piaskach luźnych i żwirach piaszczystych. Na obszarze gminy występuje również, choć w niewielkim stopniu tzw. kompleksy żytmi dobre, zarówno na glebach brunatnych właściwych (Karolin, Białorzeczka, Giby), brunatnych kwaśnych (Pogorzelec, Pokrowsk, Giby, Posejnele), jak i na glebach bielcowych (utworzonych z glin i piasków moreny czołowej).

Te ostatnie pokrywają niewielkie obszary wsi: Daniłowce, Posejnele, Kukle oraz Giby. Oprócz wyżej wymienionych typów gleb, na terenie gminy występują również tzw. czarne ziemie, zajmujące głównie obniżenia terenu i doliny rzeczne, gleby bagienne utworzone z torfów i mułów, stanowiące większość użytków zielonych oraz gleby murszowato-mineralne (powstałe po zmineralizowaniu warstw torfu na skutek przesuszenia).

Na terenie gminy, jak wynika z „Wykazu złóż surowców mineralnych województwa suwalskiego” istnieją udokumentowane złoża kruszywa naturalnego usytuowane we wsiach:

- Giby (zasoby określone na 141,30 tys. ton),
- Kukle (zasoby określone na 321,0 tys. ton),
- Tartaczysko (zasoby określone na 157,0 tys. ton).

Na obszarze gminy Giby występują ponadto liczne złoża torfu i kredy jeziornej. Największe złoża torfu rolniczego i innego zastosowania na terenie gminy występuje w miejscowości Zelwa - 291 tys Mg..

Zasoby glebowe

Razem użytki rolne (grunty orne + użytki zielone) w gminie wynoszą 5 440 ha, co w stosunku do ogólnej powierzchni gminy (32 357ha) stanowi 16,8%.

Przestrzenne rozmieszczenie klas bonitacyjnych gruntów rolnych w obrębie obszaru gminy przedstawia się następująco:

- gleby IIIb klasy bonitacyjnej użytków ornych skupiają się głównie w okolicy wsi: Białogóry oraz Karolin;
- gleby IV, IVa i IVb klasy bonitacyjnej gruntów ornych występują na terenie całej gminy, gleby V i VI klasy bonitacyjnej gruntów ornych występują również na terenie całej gminy.

Zasoby wodne

Wody powierzchniowe

Całość gminy znajduje się w dorzeczu Niemna. Większa część gminy to dorzecze rzeki Marychy (III rzędu), która jest lewobrzeżnym dopływem rzeki Czarnej Hańczy III rzędu (zlewnia Niemna). Całkowita długość rzeki wynosi 80,8 km w tym 17,6 km poza granicami Polski. Powierzchnia zlewni w granicach Polski wynosi 409,8 km. Źródła rzeki znajdują się w okolicy granicy państwa na północ od miejscowości Wołyńce, skąd pod nazwą Czarna płynie początkowo w kierunku południowym mijając po drodze jezioro Sejwy. Na odcinku od Smolan do Murowanego Mostu płynie dwoma ramionami, a następnie po połączeniu skręca w kierunku południowo - wschodnim do jeziora Sejny. Od jeziora Sejny pod nazwą Marycha płynie w kierunku południowym do jeziora Pomorze. Od jeziora Pomorze płynie początkowo na wschód, a następnie meandrując zakreśla w kierunku południowym dwa łuki wzdłuż granicy państwa i uchodzi do Czarnej Hańczy terenie Białorusi.

Dolina rzeki jest szeroka, w dolnym odcinku zalesiona (Puszcza Augustowska). Zlewnia ukształtowana przez zlodowacenie bałtyckie charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu z licznymi jeziorami rynnowymi i wytopiskowymi (Płaskie, Białe, Gieret, Pomorze, Zelwa, Wiłkokuk) oraz dużą liczbą zagłębień bezodpływowych. Główne dopływy Marychy to Rubiczanka i Kunisianka oraz dopływy z większych jezior. Na rzece Marycha zlokalizowane są punkty pomiarowo - kontrolne i klasyfikacji wód.

Z północnego zachodu na południowy wschód teren gminy przecina dolina rzeki Czarnej Hańczy. Rzeka ta stanowi lewobrzeżny dopływ Niemna II rzędu. Całkowita długość rzeki wynosi 141,7 km, w tym 107,8 km w granicach Polski. Powierzchnia zlewni w granicach Państwa wynosi 1744 km. Zlewnia została ukształtowana przez zlodowacenie bałtyckie i charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu z licznymi jeziorami rynnowymi i wytopiskowymi oraz dużą ilością zagłębień bezodpływowych. Źródła rzeki znajdują się w okolicy Rogożjan Wielkich. Rzeka płynie początkowo w kierunku południowym, przepływa przez jeziora: Jegliniszki, Hańczę i Wigry. W górnym biegu rzeka ma charakter potoku podgórskiego. Od jeziora Wigry płynie w kierunku południowo-wschodnim do granicy polsko-białoruskiej i następnie uchodzi do Niemna na terenie Białorusi. Końcowym odcinkiem rzeki biegnie trasa Kanału Augustowskiego. Malownicze fragmenty zlewni rzeki i jej okolic zostały objęte ochroną w ramach Suwalskiego Parku Krajobrazowego i Wigierskiego Parku Narodowego.

Główne dopływy Czarnej Hańczy to: Wiatrołuża, Pawłówka, Wierśnianka, Marycha, Kalna, Kanał Augustowski, Maleszówka, Wołkuszanka. Rzeka Czarna Hańcza zasila wodą sztuczny zalew rekreacyjny „Arkadia” w Suwałkach oraz stanowi, szczególnie na odcinku od jeziora Wigry do połączenia z Kanałem Augustowskim, atrakcyjny szlak turystyki wodnej. Czarna Hańcza jest odbiornikiem ścieków komunalnych z Suwałk, stąd punkty pomiarowo-kontrolne rozmieszczono w taki sposób, aby określić wpływ odprowadzanych zanieczyszczeń, jednocześnie mając na uwadze wpływ tych zanieczyszczeń na jezioro Wigry.

Badania monitoringowe rzeki na odcinku od jeziora Hańcza do jeziora Wigry wykonywane są corocznie, natomiast całej rzeki do połączenia z Kanałem Augustowskim prowadzi się w cyklu kilkuletnim. W 2001 roku w ramach monitoringu regionalnego przeprowadzono badania w dwóch punktach pomiarowo-kontrolnych na odcinku o długości 39 km (od jeziora Hańcza do jeziora Wigry) oraz w jednym granicznym punkcie pomiarowo-kontrolnym (monitoring wód granicznych). Na terenie gminy Giby występuje wiele jezior, 29 z nich zajmuje powierzchnię ok. 860 ha. Do największych z nich należą: Pomorze, Gieret, Zelwa i Wiłkokuk.

Jezioro Pomorze - o powierzchni zwierciadła wody 295,4 ha i głębokości maksymalnej 23,5 m znajduje się w północno-wschodniej części Równiny Augustowskiej, na pograniczu z Pojezierzem Wschodniosuwalskim. Jezioro to jest jeziorem przepływowym rzeki Marychy. Zbiornik ten leży w strefie krajobrazów nizinnych, młodoglacjalnych. Otoczony jest prawie

całkowicie przez kompleksy leśne puszczy Augustowskiej - bory sosnowe i olsy. Przy południowych brzegach jeziora znajduje się rezerwat „Tobolinka”. Atrakcyjne położenie jeziora zadecydowało o umiejscowieniu nad jego brzegami licznych ośrodków wypoczynkowych. Jezioro objęte jest strefą ciszy. Na podstawie badań przeprowadzonych w 1995 roku stan czystości jeziora odpowiadał trzeciej klasie czystości (2,73 pkt.) o czym zdecydowały ponadnormatywne stężenia azotu mineralnego i azotu całkowitego oraz duża wartość materii organicznej. Jezioro jest silnie zeutrofizowane o wodach silnie zanieczyszczonych, umiarkowanie podatnych na degradację, podatnych nadmiernej presji słabo czyszczonych ścieków z Sejn.

Jezioro Zelwa - zajmuje powierzchnię 103,7 ha, głębokość maksymalna wynosi 12,3 m. Jezioro leży w zlewni rzeki Marychy, przeważającą część otoczenia pokrywają lasy Puszczy Augustowskiej. Pod względem geograficznym Jezioro leży w północno-wschodniej części Równiny Augustowskiej na pograniczu z Pojezierzem Wschodniosuwalskim. Jezioro składa się z dwóch basenów o porównywalnej wielkości połączonych szeroką cieśniną. Nad jeziorem położone są ośrodki kempingowe i kąpieliska. Jezioro objęte jest strefą ciszy. Na podstawie badań przeprowadzonych w 1995 roku stan czystości jeziora odpowiadał drugiej klasie czystości (1,63 pkt.) głównie ze względu na odtlenienie hypolimionu oraz wysoką zawartość materii organicznej i azotu amonowego w warstwie naddennej. Jest to zbiornik umiarkowanie podatny na degradację o wodach średniej jakości.

Jezioro Gieret - o powierzchni 67,3 ha i głębokości maksymalnej 17,0 m, znajduje się w północno-wschodniej części Równiny Augustowskiej na pograniczu z Pojezierzem Wschodniosuwalskim. Nad brzegiem jeziora położone są Giby - siedziba gminy. Zlewnia jeziora, w większości rolnicza (pola uprawne, zmeliorowane łąki) ma stosunkowo niewielką powierzchnię. Na skutek regulacji rowów melioracyjnych część zlewni Wierśniarki została włączona do zlewni jeziora Gieret jako zlewnia bifurakcyjna. Jezioro objęte jest strefą ciszy. Jest to zbiornik o dość silnie zanieczyszczonych wodach umiarkowanie podatnych na degradację. Na podstawie badań przeprowadzonych w 1995 roku stan czystości jeziora odpowiadał trzeciej klasie czystości (2,73 pkt.), głównie ze względu na zawartość związków biogennych i całkowite odtlenienie hipolimnionu w okresie letnim.

Jezioro Wiłkokuk - zajmuje powierzchnię 39,1 ha (głębokość maksymalna 12,2 m) prawie całkowicie otoczone jest kompleksami leśnymi Puszczy Augustowskiej. Pod względem geograficznym jezioro znajduje się w północno-wschodniej części Równiny Augustowskiej na pograniczu z Pojezierzem Wschodniosuwalskim. Mało dostępne brzegi jeziora, w większości podmokłe i zabagnione, uniemożliwiają szersze wykorzystanie rekreacyjne zbiornika. Jezioro nie posiada wyraźnych dopływów, a odpływ następuje do jeziora Zelwa. Jezioro objęte jest strefą ciszy. Na podstawie badań przeprowadzonych w 1995 roku stan czystości jeziora odpowiadał drugiej klasie czystości (1,73 pkt.). Niekorzystne było całkowite odtlenienie hipolimnionu oraz wysokie stężenie związków biogennych. Jezioro jest

zbiornikiem o obniżonej jakości wód i dość niekorzystnych warunkach naturalnych, bardzo podatnym na degradację.

Pozostałe jeziora na terenie gminy Giby:

- Białe k. Gib 77,8
- Płaskie 57,4
- Brożane 45,9
- Wierśnie 35,0
- Dumbel 26,9
- Czarne 24,0
- Doścień 21,3
- Seklas 13,2
- Okuniówek 11,0
- Chylinki II 7,9
- Kaczan 6,1
- Krajwielek 5,6
- Chylinki I 4,5
- Budziewizna 2,9
- Sienkiewelek 2,9
- Tobolinka II 2,8
- Kimsza 2,8
- Pieczysko 2,7
- Krasne 2,5
- Saman 2,4
- Tobolinka I 2,3
- Konopiak 2,0
- Świerszczeń 1,5
- Malona 1,4
- Buchta 1,0

Występujące na terenie gminy Giby jeziora są przeważnie typu wytopiskowego.

Wody podziemne

Według regionalnego podziału zwykłych wód podziemnych Polski B. Paczyńskiego, obszar gminy Giby należy do regionu suwalsko - podlaskiego, a w jego granicach rejonu Suwałki - Augustów. W regionie tym poziomem użytkowym głównym są wody czwartorzędowe związane z utworami piaszczystymi i żwirowymi zalegającymi pod powierzchnią terenu na głębokości od 10 do 40 m.

Wodonośność mierzona potencjalną wydajnością typowego otworu studziennego na obszarze gminy jest zmienna i wynosi: w PN - wsch. Części gmin od 70 do 120 m/h (w okolicach Giby osiąga nawet powyżej 120 m/h), w części południowej wynosi zaledwie od 10 do 30 m/h.

Głębokość występowania użytkowego poziomu wodonośnego jest bardzo zmienna, zależy min od poziomu (powierzchniowego lub międzymorenowego) oraz od rzeźby terenu, a waha się na obszarze gminy Giby w granicach od 10 do 30 m. ppt.. Zwierciadło wód podziemnych poziomu użytkowego ma charakter swobodny (głównie w utworach przypowierzchniowych) lub napięty (zazwyczaj w utworach międzymorenowych). Na obszarze omawianego terenu pierwszy poziom wodonośny nawiercono na głębokości 20 - 60 m ppt. Najpłycej (ca 20 m) użytkowy poziom wodonośny występuje w południowej części obszaru. Również w dolinach rzek Czarnej Hańczy i Marychy występują punkty o zmiennej przepuszczalności tendencjach do zawodnienia. Prawie na całym obszarze gminy brak jest izolacji pierwszego poziomu wodonośnego od powierzchni.

W południowej części rejonu głównym poziomem użytkowym są piaski i żwiry przypowierzchniowe związane z sandrem, posiadające miąższość ca 40 m. W jego granicach zwierciadło wody jest swobodne i zalega na ogół dość płytko 2 - 15 m, jedynie miejscami do 30 m.

Jakość wód głównego poziomu wodonośnego na terenie gminy wymaga zazwyczaj prostego uzdatniania. Jedynie w dolinie rzeki Marychy na odcinku do jeziora Pomorze i na północ od jeziora Pomorze występują wody wymagające skomplikowanego uzdatniania ze względu na zawartość Fe i Mn.

Pod względem bakteriologicznym wody zazwyczaj są w granicach normy. Jedynie w rejonach gęsto zamieszkałych i w sąsiedztwie gospodarstw hodowlanych przekraczane bywa miano Coli.

Flora

Obszar gminy Giby stanowi część geobotanicznej prowincji środkowoeuropejskiej. W podziale geobotanicznym kraju należy on do tzw. Działu Północnego, charakteryzującego się:

- naturalnym, gromadnym udziałem świerka w różnych zespołach leśnych (występujących zarówno na glebach mineralnych jak i na torfowiskach),
- występowaniem naturalnych zbiorowisk leśnych o charakterze borealnym,
- dość dużym udziałem powierzchni torfowisk (12% w skali woj.),
- wyraźnym zagęszczeniem stanowisk gatunków borealnych i arktycznych flory.

Obszar gminy zaliczany jest również do krainy Suwalsko - Augustowskiej Działu Północnego. Pod względem faunistycznym należy do dzielnicy bałtyckiej, a w jej obrębie do krainy południowo - bałtyckiej. Z gatunków drzewiastych najbardziej rozpowszechnione są: sosna i świerk, na dalszych miejscach są: dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata, olsza czarna, grab, jesion, lipa, osika, brzoza omszona, jarzębina, czeremcha, klon, wiąz (pospolity i szypułkowy), wierzby (krucha, pięciopręcikowa, biała i iwa). Rzadko występują cisy i olsze szare. Z krzewów najczęściej występują: leszczyna, kruszyna oraz wierzby (szara, uszata i czerniawa), częste są też kalina, trzmielina brodawkowata, trzmielina zwyczajna, porzeczki (czerwona, czarna i alpejska), wiciokrzew, suchodrzew, wawrzynek wilczełyko oraz wierzby (rokita, wiciowa, purpurowa). Na torfowiskach rzadko, ale spotyka się wierzby (lapońską, borówkolistną i śniadą) oraz brzozę niską. Trzon flory jak już wspomniano tworzy wiele gatunków należących do tzw. elementu holarktycznego, na który to składa się kilka podelementów. Należą do nich min.:

Podelement cyrkumborealny - reprezentowany przez: świerk pospolity, borówkę czarna, borówkę bagienną, borówkę brusznicę, gruszyckę jednostronną, gruszyckę okrągłolistną, siódmaczek leśny, widłak jałowcowaty, pszeniec zwyczajny, pomocnik baldaszkowy, bagno zwyczajne, tajeża jednostronna oraz gatunki torfowisk wysokich i przejściowych: żurawina błotna, rosiczka okrągłolistna, wełnianka pochwowata, wełnianka wąskolistna, wełnianka szerokolistna, turzyca nitkowata, turzyca dwupienna, turzyca darniowa, turzyca siwa, turzyca strunowa i wiele innych.

Podelement eurosyberyjski - reprezentowany przez: sosnę zwyczajną, brzozę brodawkowata, brzozę niską, wierzbę pięciopręcikową, porzeczkę czarną, wiązówkę błotną, malinę właściwą, malinę kamionkę, jaskier rozłogowy, trzmielinę brodawkowatą, konwalijkę dwulistną, krwawnicę pospolitą, wielosił błękitny, firletkę poszarpaną.

Podelement środkowoeuropejski - reprezentowany przez: klon zwyczajny, grab zwyczajny, jesion wyniosły, wiąz górski, leszczynę, kopytnik pospolity, żywiec cebulkowy, orlik pospolity, kokorycz pustą, kokorycz pełną, szczyr trwały, zerwę kłosową, rzeżuchę gorzką, gwiazdnicę wielkokwiatową, gwiazdnicę gajową, fiołek leśny, fiołek psi, fiołek rivina, czyściec leśny, jaskier kosmaty, miodunkę ćmę, miodunkę wąskolistną, gajowiec żółty i inne.

Podelement pontyjski - reprezentowany przez nieliczną grupę gatunków do których należą: wyka kaszubska, driakiew żółtawa, ostródka kosmata.

Podelement atlantycki - reprezentowany jest również przez nieliczną grupę do której należą: szczotlicha siwa, sporek wiosenny, sit sztywny.

Obok tych podelementów występują również tzw. elementy łącznikowe należące do kilku grup wśród których wyróżnia się:

Element łącznikowy holarktyczno - śródziemnomorski - reprezentowany przez kosaciec żółty, jasioniec piaskowy, bluszcz pospolity.

Element łącznikowy holarktyczno - śródziemnomorsko - irański - reprezentowany przez wierzbę kruchą, wierzbę purpurową, rzepik pospolity, lucernę nerkowatą, iglice pospolitą, babkę lancetowatą, babkę zwyczajną, przytulinę czepną, łączeń baldaszkowy.

Element łącznikowy kosmopolityczny - reprezentowany przez rdestnicę pływającą, rzęsę drobną, trzcinę pospolitą, pałkę szerokolistną, widłak goździsty, widłak spłaszczony, orlice pospolitą, rdest ptasi, komosę białą, gwiazdnicę pospolitą, tomkę wonną, wiechlinę roczną, powój polny, pokrzywę żegawkę, tasznik pospolity itp.

Fauna

Na terenie województwa suwalskiego występują 52 gatunki ssaków, z czego prawie wszystkie spotkać można na terenie gminy Giby. Wśród ich przedstawicieli wyróżniono przedstawicieli siedmiu rzędów: parzystokopytnych, nieparzystokopytnych, drapieżnych, gryzoni, zającokształtnych, nietoperzy i owadożernych. Rząd parzystokopytnych reprezentowany jest przez: zamieszkującego zarośla leśne, największego z przedstawicieli jeleniowatych - łosia, to samo środowisko zamieszkiwane jest również przez jelenie i sarny, duże zwarte zwłaszcza wilgotne lasy zajmowane są przez dziką. Rząd drapieżnych reprezentowany jest przez trzy rodziny: zamieszkujących gęste zarośla leśne psowatych (wilka, lisa i jenota), występujących w pobliżu wody i w lasach łasicowatych (borsuka, wydrę, norkę, kunę leśną, tchórza i łasicę), oraz przez jednego przedstawiciela kotowatych (ryś). Przedstawicielami rzędu zającokształtnych są gatunki: zając szarak i zając bielak. Rząd nietoperzy dzieli się na dwie grupy: związaną ze środowiskiem leśnym (reprezentowaną przez borowca wielkiego, karlika małego, karlika większego i mroczka pozłocistego) i zamieszkującą w zabudowaniach (reprezentowaną przez mroczka późnego, mroczka posrebrzanego i gacka brunatnego). Z rzędu owadożernych dość pospolite są: zamieszkujące lasy liściaste i mieszane o bogatym podszyciu krety i jeże i zasiedlające lasy, zarośla wśród łąk i stare parki przedstawiciele ryjówkowatych - ryjówka aksamitna, ryjówka mała. Najliczniej jednak reprezentowanym rzędem ssaków są gryzonie. Środowisko ziemnowodne zasiedla bóbr, zbiorniki wodne zamieszkuje karczownik ziemnowodny i piżmak amerykański, a łąki i bagna są środowiskiem bytowania nornika północnego, nornika burego, myszy zaroślowej i białki. W lasach, parkach i zadrzewieniach występuje i wiewiórka, śmieszka, mysz leśna, polnik, nornica ruda, orzesznica.

Ptaki na terenie całego województwa suwalskiego reprezentowane są przez 262 gatunki ptaków gniazdujących i przelotnych. Większość z nich spotkać można na terenie gminy Giby. Najliczniejszą z grup są gatunki wodno - błotne, należą do nich perkozy, kaczki, kormorany, bąki, bociany białe i czarne, żurawie, oraz rzadkie, wykazujące w kraju spadek liczebności - wodniki, kropiatki, zielonki, derkacze i kokoszki. Licznie występują też na tym terenie ptaki drapieżne dzielące się na dzienne ptaki drapieżne i sowy. Do pierwszych należą min przedstawiciele silnie zagrożonych w Polsce gatunków tj.: gadożer, błotniak zbożowy,

błotniak łąkowy, orlik grubodzioby, orzeł przedni, rybołów, sokół wędrowny. Do drugich min. puchacz, puszczyk uralski i sowa błotna. Występują tu też wszystkie gatunki kuraków: w Puszczy Augustowskiej zachowała się jedna z ostatnich w Polsce ostoi głuszca.

Zabytki w Gminie Giby

1. Cerkiew z połowy XIX wieku w Karolinie (obecnie kościół katolicki).
2. Molenna Staroobrzędowców z 1912 r. - obecnie kościół katolicki w Gibach.
3. Cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich i rosyjskich z czasów I wojny światowej we Frąckach.
4. Dom mieszkalny P. Kuklewiczów w Gibach.
5. Dom mieszkalny Pani Milewskiej Zenobii w Pogorzelcu.

W Gibach znajduje się Pomnik Krzyż nazwany Golgotą Gibiańską, poświęcony pamięci ofiar NKWD i UB z lipca 1945 r.

***

